

RUDOLF SVOBODA

POČÁTKY
ČESKOBUDĚJOVICKÉ
DIECÉZE

VYŠEHRAĐ

Kniha je vydána s podporou Biskupství českobudějovického
ve spolupráci s Centrem církevních dějin a dějin teologie Teologické fakulty
Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

Odborní recenzenti:
doc. PhDr. Miroslav Novotný, CSc.
PhDr. Jaroslav Coranič, Ph.D.

Copyright © Rudolf Svoboda, 2014

ISBN 978-80-7429-596-6

OBSAH

Předmluva	9
ÚVOD	11
DOBA PŘED ZALOŽENÍM ČESKOBUDĚJOVICKÉHO BISKUPSTVÍ 17	
Církevně-politické dění za vlády císařovny Marie Terezie	17
Státní církevní politika za samostatné vlády císaře Josefa II.	25
CÍRKEV NA JIHU ČECH V TEREZIÁNSKÉ A JOSEFINSKÉ DOBĚ 29	
ZALOŽENÍ ČESKOBUDĚJOVICKÉ DIECÉZE 35	
Z dosavadních výzkumů	35
Snahy o zřízení biskupství v minulosti	36
Budoucí českobudějovický biskup a jeho život do roku 1783	38
Jednání o založení biskupství v letech 1783–1785	50
Akt založení biskupství a uvedení Schaaffgotsche do úřadu	67
Epilog procesu založení biskupství v roce 1789	71
ČESKOBUDĚJOVICKÁ DIECÉZE ZA EPISKOPÁTU JANA PROKOPA SCHAAFFGOTSCHÉ 1785–1813 74	
První léta nové diecéze 1785–1790	74
Církevní politika v čase nástupců Josefa II. do konce napoleonských válek	85

Dění v diecézi od smrti Josefa II. až do počátku roku 1811	91
Biskupský kněžský seminář.	102
Děni v diecézi ve světle matriky a „diáře“ biskupských prací	120
Obraz diecéze v závěru Schaaffgotschova episkopátu	131
Závěr Schaaffgotschova života a zhodnocení významu jeho episkopátu pro diecézi.	142

NÁSTUP ARNOŠTA KONSTANTINA RŮŽIČKY
NA ČESKOBUDĚJOVICKÝ BISKUPSKÝ STOLEC. 145

Růžičkův život do roku 1813.	145
Proces Růžičkova jmenování do biskupského úřadu	159

DIECÉZE V ČASE EPISKOPÁTU
ARNOŠTA KONSTANTINA RŮŽIČKY 1815–1845 171

Dějinné pozadí Růžičkova episkopátu s důrazem na církevní politiku	171
Církevní správa diecéze	176
Řeholní život	188
Náboženský a společenský život diecéze	192
Oblast školství	211
Diecézní kněžský seminář	216
Růžičkův odkaz	230

ZÁVĚR 235

Seznam pramenů a literatury.	237
Seznam zkratk	253
Výběrový jmenný rejstřík	254
Summary: Early Life of the Diocese of České Budějovice	259
O autorovi	261

PŘEDMLUVA

Váženému čtenáři se dostává do rukou kniha, která je věnována prvním šedesáti letům existence českobudějovické diecéze. Zabývá se především léty 1785–1845, tj. obdobím od papežského rozhodnutí o vzniku nového biskupství až do smrti druhého českobudějovického biskupa Arnošta Konstantina Růžičky.

Toto časové vymezení je do značné míry dáno oblastmi mého badatelského zájmu posledních deseti let, který je spojen se jmény prvního českobudějovického biskupa Jana Prokopa Schaaffgotsche a jeho již zmíněného nástupce Růžičky. Oběma postavám jsem se věnoval v samostatných knihách, které měly pozitivní ohlas u badatelů zabývajících se tématy osvícenství, josefinismu, života aristokracie, vysokých církevních hodnostářů, regionálních historiků, ale třeba i jazykovědců a teologů, na jejichž pole jsem v průběhu svých bádání také vstupoval. Není tajemstvím, že zatímco první kniha je rozšířenou variantou mého doktorského spisu,¹ druhá byla o několik let později přijata jako spis habilitační.² Zvláště při sepisování knihy věnované Růžičkovi jsem přicházel na stále nové poznatky, které se týkaly Schaaffgotschova episkopátu – což se dalo očekávat, protože Růžička byl po dvě desetiletí jedním ze Schaaffgotschových nejbližších spolupracovníků. Vyprávění o životě druhého českobudějovického biskupa se natolik úzce prolínalo se životem prvního, že jsem se jím prakticky nepřestal zabývat. Nové poznatky získané studiem Schaaffgotschovy i Růžičkovy doby i historie – zejména církevní – jižních Čech druhé poloviny osmnáctého a první poloviny devatenáctého století a také odraz obou knih v jiných odborných publikacích

¹ Rudolf SVOBODA, *Jan Prokop Schaaffgotsche. První biskup českobudějovický*, Brno: L. Marek, 2009.

² Rudolf SVOBODA, *Arnošt Konstantin Růžička. Josefinista na českobudějovickém biskupském stolci*, České Budějovice: Jih, 2011.

u mě vyvolávaly pocit nedokončené práce, a proto jsem s radostí reagoval na podnět Biskupství českobudějovického připravit publikaci, která by se věnovala počátkům diecéze.

Východiskem pro mé psaní o diecézi jsou samozřejmě osobnosti obou biskupů, které stály v centru snažení katolické církve na jihu Čech ve vybraném období. Jsem si však velmi dobře vědom toho, že se jedná o dílo mapující rozsáhlou tematiku dějin diecéze pouze dílčím způsobem. Snad však pomůže nejen k odkrytí určitých bílých míst našich jihočeských církevních dějin, ale bude také inspirací pro další badatele, aby se jimi intenzivněji zabývali.

České Budějovice, červen 2014
Rudolf Svoboda

ÚVOD

Prvních šest desetiletí českobudějovické diecéze zatím nenalezlo mnoho odrazů v odborné literatuře – což se naštěstí v posledních letech zásadně mění.

Nejstarší publikaci věnující se našemu tématu sepsal notář a archivář českobudějovického biskupství Johann Trajer. Jeho dílo *Historisch-statistische Beschreibung der Diöcese Budweis* (1862) je kniha relativně stručná a ve svém obsahu ne vždy zcela bezchybná.³ Významnější dílo vzešlo od Trajerova současníka Franze Mardetschlägera ke stému výročí založení biskupství, vydané pod názvem *Kurz gefasste Geschichte des Bistums und der Diöcese Budweis zur Jubiläumsfeier ihres hundertjährigen Bestehens* (1885). Dějiny diecéze a zejména životopisy biskupů jsou zde popsány až do episkopátu čtvrtého českobudějovického biskupa Jana Valeriána Jirsíka.⁴ Na dalších téměř sto let se Mardetschlägerův text stal podkladem pro různá stručná pojednání o diecézi či pro krátké životopisy biskupů, které byly uveřejňovány při různých příležitostech zejména v dobovém tisku nebo v populárně-historických dílech.⁵

³ Johann TRAJER, *Historisch-statistische Beschreibung der Diöcese Budweis*, Budweis: F. Zdarssa, 1862, s. 12–13.

⁴ Franz MARDETSCHLÄGER, *Kurz gefasste Geschichte des Bistums und der Diöcese Budweis zur Jubiläumsfeier ihres hundertjährigen Bestehens*, Budweis: Franz Mardetschläger, 1885, s. 7–16.

⁵ Srov. kupř. *Ku stoleté památce trvání biskupství č. Budějovického*, Tiskem J. Steinbrenera ve Vimbergu, České Budějovice, 1886, uloženo ve Státním okresním archivu (dále jen SOkA) České Budějovice, sign. R 1004, př. č. 14 563; Adolf ŠTVRTNÍK, *Paměti královského a horního města č. Budějovic se zvláštním zřetelem ku vývoji života spolkového v poslednějším třicetiletí a mužů o církev, stát, vlasti neb město zasloužilých, a stavem věci v městě r. 1891*, České Budějovice, 1891. Zajímavé je, že Štvrtník spolupracoval mimo jiné i s Johannem Trajerem.

Viz Willibald LADENBAUER, *Das Soziale Wirken der katholischen Kirche in der Diöcese Budweis (Königreich Böhmen) von Dr. P. Willibald Ladenbauer*, Wien: Commissions-Verlag von Maner a Co., 1899 (= *Das Soziale Wirken der Katholischen Kirche*

Až sto let po Mardetschlägerovi vydal německý historik s českými kořeny Kurt Augustin Huber sérii článků k dvoustému jubileu založení biskupství v odborném historickém časopise *Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien* (1985).⁶ Tyto studie byly sepsány za využití archivních materiálů v rakouských a vatikánských archívech, avšak v domácích archívech – z důvodů obtížné přístupnosti v čase komunistické totality – autor příliš nestudoval, což mělo za následek často torzovitě a někdy i ne zcela přesné údaje.

Ve stejné době profesor církevních dějin Jaroslav Kadlec vydal u příležitosti téhož výročí také sérii staří, které postupně vyšly jako přílohy ke kněžskému oběžníku (1986).⁷ Po pádu komunistického režimu byly redakčně upraveny a vytištěny v knize *Českokobudějovická diecéze* (1995).⁸

Je vcelku jisté, že Huber a Kadlec spolu byli v kontaktu. Huber v poznámkách k literatuře použité pro sepsání studie *Kirche in Südböhmen – Ein Überblick* děkuje Kadlecovi za poskytnutí rukopisu dosud nepublikované studie *Českokobudějovické biskupství jako plod josefinské církevní politiky. Náboženské církevní poměry v jižních Čechách před založením biskupství*, která se pak pod stejným názvem stala součástí zmíněné knihy *Českokobudějovická diecéze*.⁹ V seznamu literatury na konci druhé kapitoly Kadlecovy knihy, kde se pojednává o založení českokobudějovického biskupství, se zase nacházejí odkazy na všechny Huberovy studie vyšlé v *Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien*, které sem ale byly vysoce pravděpodobně doplněny v době její přípravy na vydání.¹⁰

in Oesterreich. Im Auftrage der Leo-Gesellschaft und mit Unterstützung von Mitarbeitern herausgegeben von Prof. Dr. Franz M. Schingler, IX. Band: Diocese Budweis). Viz dále kupř. *Biskupové od zřízení diecéze*, in: Farní věstník pro Č. Budějovice a okolní osady z 1. září 1935, roč. 5, č. 8–9, s. 115–116 nebo *150 let českokobudějovického biskupství*, *Časopis katolického duchovenstva*, roč. 1937, č. 2, s. 201.

⁶ Srov. Kurt Augustin HUBER, *Johann Prokop Graf Schaaffgotsche, erster Bischof von Budweis*, in: Kurt Augustin HUBER (ed.), *Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien VII, Festschrift zur zweiten Säkularfeier des Bistums Budweis 1785–1985*, Königstein im Taunus: Institut für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien, 1985, s. 56–67; K. A. HUBER, *Die Gründung des Bistums Budweis 1784/85*, tamtéž, s. 37–49; K. A. HUBER, *Der Budweiser bichöfliche Visitationsbericht von 1811*, tamtéž, s. 68–87, zde s. 83; K. A. HUBER, *Kirche in Südböhmen. Ein Überblick*, tamtéž, s. 7–36, zde s. 18.

⁷ Viz přílohy k *Acta curiae* (Oběžník) z roku 1986. Kompletně jsou dostupné v regionálním oddělení Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích.

⁸ Jaroslav KADLEC, *Českokobudějovická diecéze*, České Budějovice: Sdružení Jana Nepomuka Neumana – Setkání, 1995, s. 27–28.

⁹ Srov. K. A. HUBER, *Kirche in Südböhmen*, s. 30.

¹⁰ Srov. J. KADLEC, *Českokobudějovická diecéze*, s. 24.

V samotném Kadlecově díle není znatelné, že by výsledky Huberových výzkumů využíval.

Ještě ve stručnější podobě se dějinami českobudějovické diecéze, respektive biskupství a prvních českobudějovických biskupů, zabýval Kadlec ve svých příspěvcích do *Encyklopedie Českých Budějovic*.¹¹

O Kadlecových textech je možné říci, že jsou značně obsahově závislé na Mardetschlägerově knize. Na rozdíl od Hubera přebíral Kadlec v ní obsažené informace méně kriticky. Celkově lze říci, že neusiloval o hlubší průnik do tématu a jen minimálně vycházel z pramenného výzkumu. Ovšem je třeba také poznamenat, že Kadlec psal o českobudějovické diecézi spíše popularizujícím způsobem a v době komunistické totality.

Stručný přehled dějin českobudějovické diecéze je možné nalézt ještě v knize Jaroslava V. Polce *Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce* (1995).¹² Jiné publikace z konce dvacátého a z počátku našeho století se věnovaly převážně osobnostem prvních dvou biskupů,¹³ popřípadě pojednávaly dílčím způsobem o českobudějovické diecézi ve sledovaném období v kontextu dějin města Českých Budějovic,¹⁴

¹¹ *Encyklopedie Českých Budějovic* (dále jen EČB), České Budějovice: Statutární město České Budějovice – Nebe, 2. vydání, 2006. Podotýkáme, že v této knize budeme používat výhradně druhé vydání, pouze ve výslovně uvedených případech vydání první z roku 1998.

¹² Jaroslav V. POLCE, *Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, 1995, zde zejména s. 66–74. Vydána pro vnitřní potřebu KTF UK ve spolupráci s Křesťanskou akademií v Římě.

¹³ Aleš ZELENKA, *Die Wappen der böhmischen und mährischen Bischöfe*, Regensburg: Beheim Verlag, 1979, s. 166–168; Milan M. BUBEN, *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, Praha: Logic, 2000, s. 281–282, 292–295; Arkadiusz KUZIO-PODRUCKI, *Schaffgotschowie. Zmienne losy śląskiej arystokracji*, Bytom: Oficyna MONOS – Krzysztof Kudlek, 2007, s. 107–109. Německy vyšlo o dva roky později. Viz Arkadiusz KUZIO-PODRUCKI, *Das Haus Schaffgotsch. Das wechselvolle Schicksal einer schlesischen Adeldynastie*, Tarnowskie Góry, 2009; Joachim BAHLCKE, *Geistliche Karrieren der Schaffgotsch. Aufstiegsstrategien und Karrierewege in der hierarchia catholica vom 17. bis zum 19. Jahrhundert*, in: Joachim BAHLCKE – Ulrich SCHMILEWSKI – Thomas WÜNSCH (Eds.), *Das Haus Schaffgotsch. Konfession, Politik und Gedächtnis eines schlesischen Adelsgeschlechts vom Mittelalter bis zum Moderne*, Würzburg: Bergstadtverlag Wilhelm Gottlieb Korn GmbH, 2010, s. 206–207; Rudolf SVOBODA, *Pastores boni?*, in: *Osvícenství a katolická církev. Sborník příspěvků z vědecké konference konané na Teologické fakultě Jihočeské univerzity 23. února 2005*, Rudolf SVOBODA – Martin WEIS – Peter ZUBKO (eds.), České Budějovice: Teologická fakulta JU, 2005, s. 22–43. Další studie R. Svobody k tématu prvních dvou českobudějovických biskupů viz *Seznam pramenů a literatury*.

¹⁴ Karel PLETZER, *České Budějovice. Královské město na jihu Čech*, České Budějovice: Jihočeské nakladatelství Růže, 1991.

dějiny školství veřejného i církevního školství,¹⁵ výzkumu církevní správy v Čechách,¹⁶ zkoumání biskupské knihovny,¹⁷ působení církevních řádů¹⁸ či studia teologie.¹⁹

¹⁵ Martina BLIŽŇÁKOVÁ, *Českobudějovické filosofické lyceum v letech 1803–1848*, Jihočeský sborník historický (JSH), 71/2000–2001, s. 52–56; Martina BLIŽŇÁKOVÁ, *Filosofické lyceum v Českých Budějovicích 1803–1848*, České Budějovice, 2000, diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Historický ústav. Vedoucí práce Miroslav NOVOTNÝ; Miroslav NOVOTNÝ a kol., *Dějiny vyššího školství a vzdělanosti na jihu Čech od středověkých počátků do současnosti*, České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2006; Miroslav NOVOTNÝ, *Českobudějovická diecéze v kontextu proměn církevní správy v českých zemích v 18.–20. století*, in: *Vývoj církevní správy na Moravě* (= XXVII. Mikulovské symposium 2002), Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2003, s. 169–180; Miroslav NOVOTNÝ, Antonín Jaroslav Puchmajer a jižní Čechy, in: Jaroslav VYČICHLO – Viktor VIKTORA (eds.), *Naše heslo jeden jazyk buď*, sv. 1, Plzeň – Radnice: Studijní a vědecká knihovna plzeňského kraje – Spolek divadelních ochotníků v Radnici, 2001, s. 117–125; Miroslav NOVOTNÝ, *Českobudějovické piaristické gymnázium a utváření vrstvy moderní inteligence na jihu Čech (1762–1848)*, in: *Město a intelektuálové od středověku do roku 1848*, Documenta Pragensia 27, 2008, s. 935–955; Miroslav NOVOTNÝ, *Školství na jihu Čech v době Josefa Vlastimila Kamarýta*, in: František KREJČA – Jan PODLEŠÁK, *Josef Vlastimil Kamarýt. Život – dílo – doba*, České Budějovice – Velešín, 2008, s. 41–57; Miroslav NOVOTNÝ, *Výchova a vzdělávání kněží v diecézních seminářích v Čechách ve druhé polovině 18. a v první polovině 19. století*, Historie – Otázky – Problémy 2/2009, Praha: FF UK, 2009, s. 119–132; Miroslav NOVOTNÝ, *Výchova diecézního kléru v českých zemích v letech 1848–1918. Na příkladu českobudějovického teologického institutu a biskupského semináře*, in: P. MAČALA – P. MAREK – J. HANUŠ, *Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*, Brno: CDK, 2010, s. 105–120; Tomáš VEBER, *Českobudějovický biskupský seminář a diecézní teologický institut v letech 1803–1850*, České Budějovice, 2003, diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Historický ústav, vedoucí práce M. Novotný; Tomáš VEBER, *Českobudějovický biskupský seminář a diecézní teologický institut v letech 1850–1885*, České Budějovice, 2004, diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, Katedra církevních dějin a patristiky, vedoucí práce M. Weis; Tomáš VEBER, *Dvě století dějin českobudějovického kněžského semináře (1803–1950) aneb Působení českých, rakouských a německých kněží z jihu Čech v Evropě i v zámoří*, České Budějovice: Nakladatelství Růže s. r. o., 2013.

¹⁶ Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.

¹⁷ Jindřich ŠPINAR, *Biskupská knihovna českobudějovická*, JSH 79/2010, s. 180–220; Jindřich ŠPINAR, *Morauské kořeny knihovny v Českých Budějovicích*, in: Rostislav KRUCÍNSKÝ (ed.), *Problematika historických a vzácných knižních fondů 2011, Sborník z 20. odborné konference Olomouc, 20.–21. září 2011*, Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci, 2012, s. 185–198; Klára VYKYPĚLOVÁ, *Jan Prokop Schaaßfgotsche a jeho knihovna*, In: *Evropské cesty románských knih v 16.–18. století* (= Opera romanica 13), Martin: Slovenská národná knižnica, 2012, s. 203–212; Václav BOK, *Literatur der deutschen Aufklärung in den Buchbeständen der budweiser bischö-*

Z doby vcelku nedávné je pak potřeba jednoznačně pozitivně vyzdvihnout rozsáhlou německy psanou publikací Lenky Martínkové věnovanou chodu diecéze jako instituce v letech 1785–1813, tj. za episkopátu prvního českobudějovického biskupa.²⁰

Tato kniha je postavena zejména na výzkumu pramenů. Z domácích archivů bylo čerpáno především v Biskupském archivu českobudějovického biskupství nacházejícím se ve Státním oblastním archivu v Třeboni. Další materiály se nalézají v Archivu pražského arcibiskupství uloženém v Národním archivu v Praze, ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích, ve Státním okresním archivu v Hradci Králové a v Diecézním archivu Biskupství brněnského. Ze zahraničních archivů byl proveden výzkum v *Archivio Segreto Vaticano*,²¹ v *Österreichisches*

flichen Bibliothek (= K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven), Opera romanica 4, České Budějovice, 2003, s. 393–400.

¹⁸ Martina KOPEČNÁ, *Piaristické gymnázium v Českých Budějovicích v letech 1800–1848*, České Budějovice, 2003, diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Historický ústav, vedoucí práce M. Novotný.

¹⁹ Karel SKALICKÝ, *Tradice teologického studia v Českých Budějovicích*, in: Tomáš MACHULA (ed.), *Deset let Teologické fakulty Jihočeské univerzity*, České Budějovice: Teologická fakulta JU, 2001, s. 83–96; Martin WEIS, *Českobudějovická teologická studia v minulosti a současnosti*, in: T. MACHULA (ed.), *Deset let teologické fakulty*, s. 105–113.

²⁰ Lenka MARTÍNKOVÁ, *Die Diözese Budweis 1785–1813, Ein Beitrag zu Organisation, Verwaltung, Schriftgut und Geistlichkeit der Diözese in josephinischer Zeit*, Pelhřimov: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta – Nová tiskárna Pelhřimov s. r. o., Pelhřimov, 2011. Srov. také studii Lenka MARTÍNKOVÁ, *Církevní archivnictví na území Českobudějovické diecéze po roce 1785, se stručnou retrospektivou předchozího stavu*, Archivní časopis, č. 2, roč. 62, 2012, s. 117–165.

²¹ Viz *Archivio Segreto Vaticano* (dále jen ASV), *Archivium Consistorialis* (dále jen AC), *Acta Congregationis Consistorialis 1785, Pars I, 1785 Budvicen. Erectionis in Episcopatum*, fol. 273–297; ASV, AC, *Processus Consistorialis – Processus Inquisitionis super statu Ecclesiae Budvicen. Nunc primum auctoritate Apostolica in Cathedrali erigendae, et super qualitatibus Rmi. Dni. Joannis Procopii Comitiss de Schafgotsch Metropolitanae Ecclesiae Olomucen. Canonici a Episcopatum Budvicen. Dicta auctoritate promovendi 1785*, fol. 137–183; ASV, AC, *Processus Consistorialis – Processus Inquisitionis super Qualitatibus Rmi Dni Ernesti Ruziczka Cathedralis Ecclesiae Budvicensis Vicarii Generalis et Officialis ab Augustissimo Austriae Imperatore Francisco I Hungariae Apostolico, ac Bohemiae Rege ad Episcopatum Budvicensem Nominati, ac Promovendi et super Statu Ecclesiae Cathedralis Budvicensis Anno 1815*, fol. 92–116; ASV, AC, *Processus Consistorialis – Processus Inquisitionis super qualitatibus Rimi. Dni. Josephi Andreae Lindauer S. M. Ecclesiae Pragensi Canonici ad Episcopalem Sedem Budvicensem Nominati et Promovendi nec non super statu ecclesiae Budvicensis. Mense octobri ann Dni 1845*. ASV, *Archivium*

Staatsarchiv Wien, konkrétně v *Haus-, Hof- a Staatsarchiv* a v *Allgemeines Verwaltungs-, Finanz- und Hofkammerarchiv*,²² a také v *Oberösterreichisches Landesarchiv Linz*, jehož součástí je *Diözesanarchiv Linz*.

V této knize je použito samozřejmě množství vydaných a nevydaných pramenů uložených v dalších archívech a knihovnách, které v tomto úvodu výslovně nezmiňujeme.²³

K samotným archivním materiálům, které se k tématu knihy dochovaly, můžeme poznamenat, že jsou různé povahy a mají různou výpovědní hodnotu. Tato různost byla brána v úvahu při jejich kritice a interpretaci.

Jednotlivé kapitoly této knihy jsou řazeny chronologicky s vnitřním, převážně tematickým členěním. Autorovi nejde o představení prvního více než půlstoletí existence diecéze pouze v úzkém kontextu jižních Čech. Budou brány v úvahu i kontexty další: Samotné zakládání diecéze bylo součástí procesů úzce souvisejících s církevně-politickým děním v habsburské monarchii za osvícensko-absolutistické vlády panovníků Marie Terezie a Josefa II. Za vlády jejich nástupců se samozřejmě vyvíjela i církevně-politická situace, která měla vliv na život církve v monarchii jako takové, a tím pádem i na nově vzniklou diecézi. Českobudějovická diecéze samozřejmě nezůstala stranou ani velkých evropských událostí, zejména těch spojených s válkami vyvolanými revolucí ve Francii, po níž následovala napoleonská tažení i klidnější desetiletí po vídeňském kongresu.

Consistorialis, Processus Consistoriales, Budvicen, An. 1845, vol. 248, fol. 61–92; Congregazione del Consilio, Relationes Dioecesium (fine sec. XVI – 1890 circa), Budvicen., Ceske Budejovice – Budweis (Bohemia), sign. 153; ASV, Congregazione del Concilio, Relationes Dioecesium, fasc. 445. (Lvov).

²² Österreichisches Staatsarchiv Wien, Haus-, Hof- a Staatsarchiv (dále jen HHSA) a Österreichisches Staatsarchiv Wien, Allgemeines Verwaltungs-, Finanz- und Hofkammerarchiv (dále jen AVFHA). Viz *Seznam pramenů a literatury*.

²³ Jejich výčet viz *Seznam pramenů a literatury*.

DOBA PŘED ZALOŽENÍM ČESKOBUDĚJOVICKÉHO BISKUPSTVÍ

Založení českobudějovické diecéze bylo pro církve v tehdejších českých zemích velmi důležitou událostí. V nejšířším měřítku se jednalo o proces, který je provázán s církevně-politickým děním v habsburské monarchii za dlouhé vlády císařovny Marie Terezie (1740–1780) a za vlády jejího syna Josefa II. (1780–1790), do jejíž poloviny zřízení nového biskupství na jihu Čech spadá. Pro lepší uchopení tématu této knihy se proto pokusíme toto dění alespoň ve stručnosti představit.

Církevně-politické dění za vlády císařovny Marie Terezie

Marie Terezie (nar. 1717) byla velmi schopná panovnice, která se ujala vlády v roce 1740. Její otec, císař Karel VI., který neměl mužského potomka, vyhlásil tzv. pragmatickou sankcí z roku 1713 nástupnictví svých dcer. Potřeba uznání tohoto dokumentu se stala velkou zátěží pro habsburskou říši zejména v zahraniční politice. Ačkoli nejmocnější sousedé Francie a Prusko pragmatickou sankci ještě za jeho života uznali, po Karlově smrti se situace změnila. Marie Terezie musela v letech 1740–1748 své země urputně bránit ve válce o rakouské dědictví, když hned na počátku její vlády vyhlásilo své územní nároky hned několik států, z nichž nejmocnější bylo především Prusko, pak Francie, bourbonské Španělsko a Bavorsko. Panovnice sice své dědictví nakonec uhájila, avšak za cenu podstatných ztrát, z nichž nejcitlivější bylo odstoupení větší části Slezska Prusku. Tuto ztrátu se jí nepodařilo zvrátit ani v tzv. sedmileté válce (1756–1763). Ztráta slezských území byla velmi citelná, protože se jednalo o oblasti, které patřily v monarchii mezi hospodářsky nejvyspělejší a zároveň velmi bohaté na obyvatelstvo.

Celkově tak Marie Terezie přišla asi o jednu sedminu rozlohy dědičných zemí.²⁴

Obě války nejen monarchii velmi vyčerpaly, ale odhalily i nepřijemnou pravdu o její všeobecné zaostalosti. Tento fakt byl pro panovnici velkou výzvou pro provedení zásadních reforem snad ve všech oblastech života monarchie.

Velmi zajímavý byl duch prováděných reforem. O vládě Marie Terezie se totiž hovoří jako o tzv. osvícenském absolutismu, tedy panovnickém absolutismu, který byl veden racionálním osvícenským duchem. Osvícenství zapouštělo své kořeny na dvoře habsburských vládců v průběhu osmnáctého století. Vliv tohoto nového „společenského ducha“ lze vysledovat již u Karla VI. U Marie Terezie jsou inspirace některými osvícenskými myšlenkami už zcela zřejmé, a to především v panovnické praxi. Obklopila se lidmi, kteří bývají označováni za hlavní představitele osvícenství v oblasti habsburské říše. Ti měli na panovnici nemalý vliv a uplatňovali jej právě při provádění reforem státu.²⁵ Zejména v osobní zbožnosti však zůstala člověkem ještě silně ovlivněným předcházející dobou baroka. Také styl její vlády by se možná nezměnil směrem k osvícenskému absolutismu, kdyby nebylo tlaku vnějších okolností. Na přední místo Marie Terezie postavila blaho státu, který měl být řízen centralisticky a racionalisticky, a to i za cenu zrušení nebo radikálních změn starších i novějších práv některých národů, stavovských obcí nebo katolické církve v monarchii.²⁶ Reformy, které byly nakonec zaváděny v oblastech státní správy, vojenství, hospodářství, soudnictví, školství a samozřejmě i v církevní oblasti,²⁷ nelze vnímat jako od sebe oddělené, protože probíhaly v rámci jednoho státu a s jedním cílem. Kupř. právě reformy v církevní oblasti nebo změny v církevní politice se často prolínaly s reformami prováděnými v oblasti světské. Obecně lze říci, že hranice mezi světskou a církevní oblastí nebyla v žádném případě jasně patrná. Katolická církev měla v habsburské říši odedávna výsadní postavení, zastávala důležitou roli i v politice a byla

²⁴ Srov. ERICH ZÖLLNER, *Geschichte Österreichs. Von den Anfängen bis zur Gegenwart*, 8. vydání, Wien – München: Verlag für Geschichte und Politik, 1990, s. 304–309; JÖRG A. HOENSCH, *Geschichte Böhmens. Von der slavischen Landnahme bis zur Gegenwart*, 3. vydání, München: Beck, 1997, s. 269–273.

²⁵ Viz předmluva Helmuta Reinaltera ke knize Helmut REINALTER (ed.), *Josephinismus als Aufgeklärter Absolutismus*, Wien – Köln – Weimar: Böhlau Verlag, 2008, s. 9.

²⁶ Srov. HERBERT RIESER, *Der Geist des Josephinismus und sein Fortleben. Der Kampf der Kirche um ihre Freiheit*, Wien: Herder Verlag, 1963, s. 21–26.

²⁷ Srov. kupř. KARL VOCELKA, *Geschichte Österreichs. Kultur – Gesellschaft – Politik*, Graz – Wien – Köln: Verlag Studia, 2000, s. 154–166.

její přirozenou součástí. Co znamenaly pro církevní oblast zaváděné reformy, lze lépe pochopit také tehdy, když si uvědomíme, že v čase, kdy se císařovna ujímala vlády, postupně končilo období baroka, které mělo mnoho zejména navenek výrazných rysů, jež se pak v následující době zřetelně proměňovaly.²⁸ V souvislosti s reformami se hovoří o vzniku nového církevně-politického systému, pro který se vžilo ustálené pojmenování josefinismus.²⁹

Bylo by velkým omylem si myslet, že reformy, které stát postupně zaváděl, byly zaměřeny proti náboženství a proti církvi. Samotná Marie Terezie byla velmi zbožná žena. Absolutisticky vládnoucí panovnice neodmítala – stejně jako její nástupci – náboženství a církev. Pravý opak byl pravdou: Náboženství mělo státu poskytovat mravní základ a sloužit lidem. Mělo vstoupit do jeho služeb a stát se nástrojem obecného blaha, které bylo hlavním cílem reforem. Církev byla považována za ochranitelku a hlasatelku náboženství a stát vyvíjel úsilí, aby měl kontrolu nad ní pevně ve svých rukou. Protože barokní církev požadavkům státu nevyhovovala, bylo třeba ji zreformovat.³⁰

Církevní politika jako taková se stala velmi horkou půdou zejména ve vztahu k Římu. Zásahy do církevních záležitostí v monarchii byly ze strany Říma vnímány negativně, ačkoli z právního hlediska bylo vše v pořádku, protože Marie Terezie a po ní i její nástupci uplatňovali při zavádění změn privilegia, která jim byla v minulosti udělena papeži, a reformy probíhaly mnohdy dokonce v souladu s požadavky samotné církve, kupř. s nařízeními Tridentského koncilu. Navenek zůstala habsburská říše katolickou zemí. Avšak reformami byl omezován vliv papežské kurie na církev v monarchii. V praxi se církevní záležitosti čím dál tím více dostávaly pod státní dohled.³¹

Samotná Marie Terezie nebyla již od počátku své vlády nakloněna Římu a zásahy do církevní oblasti prováděla absolutisticky ve shodě s přesvědčením svým nebo svých rádců, bez ohledu na nesouhlas papežů.

²⁸ Srov. E. ZÖLLNER, *Geschichte Österreichs*, s. 313–316; J. A. HOENSCH, *Geschichte Böhmens*, s. 275–290; K. VOCELKA, *Geschichte Österreichs*, s. 154–166.

²⁹ Chápání josefinismu v průběhu posledních dvou set let ze strany historiků i teologů a také jeho definici se podrobněji věnuje kapitola v knize R. SVOBODA, *Arnošt Konstantin Růžička. Josefista na českobudějovickém biskupském stolci*, s. 35–43.

³⁰ Srov. Rudolf LEEB – Maximilian LIEBMANN – Georg SCHEIBELREITER – Peter G. TROPPEL, *Geschichte des Christentums in Österreich. Von der Spätantike bis zur Gegenwart*, Wien: Verlag Carl Ueberreuter, 2003, s. 285–287.

³¹ Srov. Jaroslav KADLEC, *Dějiny katolické církve III*, Olomouc: Univerzita Palackého, 1993, s. 420–422.

Důvodů by se pro to našlo hned několik. Jedním z nich mohla být její výchova. Sama císařovna sice vyrůstala v prostředí tradičního rakouského katolicismu, tzv. *pietas austriaca*, a dlouho se pevně přidržovala některých jeho forem,³² ale již ve svém mládí přišla díky své původně protestantské matce princezně Alžbětě Kristýně Brunšvicko-Wolfenbüttelské a na radu někdejšího nuncia Domenica Passioneiho do styku s jansenistickou literaturou a jansenismem ovlivněnými učiteli.³³ Kupříkladu jejím učitelem dějepisu byl Gottfried von Spannagel. Ačkoli se teologické názory jansenistů v habsburské monarchii příliš neuchytily, velké porozumění zde našla jansenistická zbožnost, jež byla Marii Terezií velmi blízká, a díky tomu neměla mnoho pochopení pro některé barokní projevy zbožnosti. Od šedesátých let, zejména po smrti svého tradičním katolicismem stejně ovlivněného manžela Františka Štěpána (zemř. 1765), se přikláněla k jansenismem inspirované zbožnosti stále více. Kromě toho si velmi vážila děl italského osvícenského myslitele Antonia Lodovica Muratoriho, která vřele doporučovala k četbě svým dětem.³⁴ Do značné míry byl antikuriální postoj mladé panovnice ovlivněn jistě i tím, že se v období války o rakouské dědictví postavil papež Benedikt XIV. na stranu jejích nepřátel. Rakouský antikurialismus pak ještě získal podporu od febroníánských tezí. Kniha Johanna Nikolause Hontheima alias Justina Febronia *De statu ecclesiae et legitima potestate Romani Pontificis*, která se již od roku 1764 nalézala na římském Indexu zakázaných knih, v její monarchii nikdy zakázána nebyla. Febroniovy teze našly spřízněné duše například u státního kancléře Václava Kounice a císařovna lékaře Gerharda van Swietenena.³⁵

Hlavním důvodem pro přijetí osvícenského absolutismu jako stylu vlády a s ním souvisejícího přesvědčení o nutnosti církevních reforem nebyl ani tak antikurialismus, jako spíše již výše zmíněný průběh a výsledek války na počátku její vlády. Vedení války a následné udržování vojska bylo velmi nákladné, peněz byl zoufalý nedostatek, a tak bylo jasné, že

³² Viz Zdeněk R. NEŠPOR, *Náboženství na prahu nové doby. Česká lidová zbožnost 18. a 19. století*, Ústí nad Labem: Albis international, 2006, s. 91.

³³ Srov. E. ZÖLLNER, *Geschichte Österreichs*, s. 318–319. K jansenismu a jeho vlivu na habsburskou monarchii viz také R. SVOBODA, *Arnošt Konstantín Růžička. Josefínista na českobudějovickém biskupském stolci*, s. 29–32.

³⁴ Srov. Jaroslav KADLEC, *Přehled českých církevních dějin II*, 2. vyd., Praha: Zvon, 1991, s. 152–153; E. ZÖLLNER, *Geschichte Österreichs*, s. 316.

³⁵ Srov. Claude MICHAUD, *Der Josephinismus in der Habsburgermonarchie (1740–1790)*, in: Norbert BROX (ed.), *Die Geschichte des Christentums: Aufklärung, Revolution, Restauration (1750–1830)*, Freiburg im Breisgau – Basel – Wien: Herder, 2000, s. 16–18.

ZÁVĚR

Českobudějovická diecéze zanedlouho oslaví 230 let své existence v rámci širšího kulturně-historického i nábožensko-společenského prostoru nejen Čech, ale také zemí bývalé habsburské monarchie. V čase komunistické totality došlo k zamlžení, či dokonce přetržení této kdysi zřejmé kontinuity. Tato kniha mapující počátky diecéze a prvních šedesát let její existence zmíněné širší souvislosti opět ukazuje, a snaží se tak provázat minulost se současností s cílem oživit historickou paměť minimálně u současných obyvatel českobudějovické diecéze.

Současnosti může kniha přispět také porozuměním při nalézání odpovědí na otázky vývoje vztahů mezi církví a státem, respektive státními či veřejnými institucemi na různých úrovních.

Vždyť při procesu zakládání diecéze a jejím řízení, hledání finančních prostředků pro bohubilé diecézní projekty, angažování se ve školství a v sociálních a charitativních institucích – zde všude bylo v prvních desetiletích existence diecéze patrné sepjetí zájmů církve a státu a bylo nutné hledání porozumění při spolupráci na tom, co bylo považováno za obecné dobro.

Jako zcela zásadní pro diecézi se v knize ukázaly být postavy obou biskupů – Jana Prokopa Schaaffgotsche a Arnošta Konstantina Růžičky. Jejich výjimečná nadání i takt při jednání s různými orgány veřejné i církevní správy dokázaly provést diecézi ne právě jednoduchými časy josefinských reforem, revolučních nepokojů, napoleonských válek i období po vídeňském kongresu. Mezi těmito dvěma osobnostmi je patrná kontinuita zejména v činech: Schaaffgotsche jako první biskup položil spíše institucionální základy některých diecézních podniků – mezi nimi máme na mysli zejména diecézní kněžský seminář, filosofické lyceum a další školské instituce, organizační změny v církevní správě, charitativní, sociální a zdravotní sdružení či zařízení – a Růžička se postaral v průběhu dalších třiceti let svého episkopátu o jejich stabilizaci.

Kniha také ukázala čtenáři jistá úskalí, která souvisí se zpracováním historických témat, kdy byla některá období v našich dějinách viděna velmi kriticky – kupříkladu právě doba církevně-politického systému josefinismu, v níž oba biskupové působili – a tato kritičnost se pak přenášela ne vždy spravedlivě na hodnocení jednotlivých osobností. Jak je již zřejmé, nejvíce bylo v tomto smyslu neprávem „ubližováno“ biskupu Růžičkovi, který diecézi předal svému nástupci v radikálně lepším stavu, než jak je představováno ve starší literatuře.

Vyprávění jsme skončili v době, kdy se již na obzoru rýsují nám známé revoluční události let 1848–1849. Ty se časově překrývají s působením třetího českobudějovického biskupa Josefa Ondřeje Lindauera, který stál v čele diecéze jen krátce, v letech 1845–1850. Po něm však přišla osobnost Jana Valeriána Jirsíka, která se silně vryla nejen do paměti jižních Čech. To jsou však témata, která čekají na své přiblížení čtenáři v blízké budoucnosti.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny

A) Prameny nevydané

Archivio Segreto Vaticano

Congregazione del Consilio, Relationes Dioecesium (fine sec. XVI – 1890 circa), Budvicen., Ceske Budejovice – Budweis (Bohemia), sign. 153.

Archivium Consistorialis, Acta Congregationis Consistorialis 1785, Pars 1, 1785 Budvicen. Erectionis in Episcopatum, fol. 273–297.

Archivium Consistorialis, Processus Consistorialis – Processus Inquisitionis super statu Ecclesiae Budvicen. Nunc primum auctoritate Apostolica in Cathedralem erigendae, et super qualitatibus Rmi. Dni. Joannis Procopii Comitis de Schafgotsch Metropolitanæ Ecclesiae Olomucen. Canonici a Episcopatum Budvicen. Dicta auctoritate promovendi 1785, fol. 137–183.

Archivium Consistorialis, Processus Consistorialis – Processus Inquisitionis super Qualitatibus Rmi Dni Ernesti Ruziczka Cathedralis Ecclesiae Budvicensis Vicarii Generalis et Officialis ab Augustissimo Austriae Imperatore Francisco I Hungariae Apostolico, ac Bohemiae Rege ad Episcopatum Budvicensem Nominati, ac Promovendi et super Statu Ecclesiae Cathedralis Budvicensis Anno 1815, fol. 92–116.

Archivium Consistorialis, Processus Consistorialis – Processus Inquisitionis super qualitatibus Rmi. Dni. Josephi Andreae Lindauer S. M. Ecclesiae Pragensi Canonici ad Episcopalem Sedem Budvicensem Nominati et Promovendi nec non super statu ecclesiae Budvicensis. Mense octobri ann Dni 1845. ASV, Archivium Consistorialis, Processus Consistoriales, Budvicen, An. 1845, vol. 248, fol. 61–92.

Congregazione del Concilio, Relationes Dioecesium, fasc. 445. (Lvov).

Národní archiv Praha

Archiv pražského arcibiskupství, Zřízení budějovického biskupství, inv. č. 3772, sign. C 146/1, kart. 2244.

Archiv pražského arcibiskupství, Rozdělení pražské arcidiecéze, inv. č. 3774, sign. C 146/3, kart. 2247.

Archiv pražského arcibiskupství, Chovanci semináře (seznamy alumnů, žádosti o přijetí, seznamy uchazečů), 1779–1791, inv. č. 3843, sign. C 158/2, kart. 2295.

Archiv pražského arcibiskupství, Praha, číslo fondu 110, 1221–1949, Návrhy na jmenování biskupů, inv. č. 3896, sign. D80/2, kart. 2353.

Archiv pražského arcibiskupství – ordinariát, číslo fondu 123, 1536–1939, Arnošt Konstantin Růžička, biskup v Českých Budějovicích, 1815–1823, inv. č. 28, sign. A3, krabice 6.

Oberösterreichisches Landesarchiv Linz

Diözesanarchiv Linz, Briefregister – Brief Nr. 1158 v. 15. 7. 1841.

Österreichisches Staatsarchiv Wien, Allgemeines Verwaltungs-, Finanz- und Hofkammerarchiv

Signatur 31: Budweis – Bistum, 1782–1846, sign. AT-OeStA/AVA Kultus AK Katholisch 173 1.

Signatur 31: Budweis – Domkapitel, 1784–1847, sign. AT-OeStA/AVA Kultus AK Katholisch 174 1.

Signatur 31: Budweis – Konsistorium, 1784–1847, sign. AT-OeStA/AVA Kultus AK Katholisch 174 2.

Signatur 31: Budweis – Domkirche, 1784–1847, sign. AT-OeStA/AVA Kultus AK Katholisch 174 3.

Österreichisches Staatsarchiv Wien, Haus-, Hof- und Staatsarchiv

Seminar zu Lemberg betreffende Akten, 1783–1793, sign. AT-OeStA/HHStA StK Provinzen Galizien 3–1.

Staatsrat 1761–1848, Staatsratsprotokole, sign. AT-OeStA/HHStA KA StR.

Kaiser-Franz-Akten 215, sign. AT-OeStA/HHStA KA KFA, fol. 394–571.

Státní oblastní archiv Třeboň

Biskupský archiv České Budějovice, Biskupská konzistoř České Budějovice 1785–1945 /1949/, Listiny, kart. 1.

Biskupský archiv České Budějovice, Manipulace z let 1785–1900, Biskupství, Akta o situaci před zahájením činnosti biskupství, kart. 6 a 7.

Biskupský archiv České Budějovice, Manipulace z let 1785–1900, Biskupství, Akta o založení biskupství, kart. 7 a 8.

Biskupský archiv České Budějovice, Manipulace z let 1785–1900, Biskupové a biskupská menza, Jan Prokop hrabě Schaaffgotsche, kart. 9–12.

Biskupský archiv České Budějovice, Manipulace z let 1785–1900, Biskupové a biskupská menza, Konstantin Růžička, kart. 13.

Biskupský archiv České Budějovice, Manipulace z let 1785–1900, Kapitula, kart. 32–34.

Biskupský archiv České Budějovice, Konzistoř (Consistorium), Úředníci konzistoře, Personální záležitosti úředníků konzistoře a její kanceláře, 1786–1887, kart. 40.

Biskupský archiv České Budějovice, Manipulace z let 1785–1900, Zležitosti církve na veřejnosti, kart. 78–81.

Biskupský archiv České Budějovice, Povinnosti vikářů, Kanonické vizitace far a řeholních ústavů – nařízení a relace o vykonaných kanonických vizitacích, 1786–1899, kart. 97.

Biskupský archiv České Budějovice, Manipulace z let 1785–1900, Generální kanonické vizitace far a řeholních ústavů, kart. 112–115.

- Biskupský archiv České Budějovice, Školské spisy konzistoře, Knihy, Kopiař bul a brevi pro nově založené českobudějovické biskupství, inv. č. 1, kniha 1.
- Biskupský archiv České Budějovice, Školské spisy konzistoře, Knihy, Sběrka opisů státních nařízení ve veřejných a církevních záležitostech, inv. č. 5, kniha 5.
- Biskupský archiv České Budějovice, Školské spisy konzistoře, Knihy, Sběrka opisů státních nařízení ve veřejných a církevních záležitostech, inv. č. 7, kniha 7.
- Biskupský archiv České Budějovice, Školské spisy konzistoře, Knihy, Sběrka tištěných státních nařízení ve veřejných a církevních záležitostech, inv. č. 9–11, kniha 9–11.
- Biskupský archiv České Budějovice, Školské spisy konzistoře, Knihy, Sběrka publikovaných státních a konzistoriálních nařízení ve veřejných a církevních záležitostech, inv. č. 12–15, kniha 12–15.
- Biskupský archiv České Budějovice, Biskupská konzistoř České Budějovice 1785–1945 /1949/, Makulář matriky biskupských prací – Maculare diarii et functionum episcoparium, 1789–1799, inv. č. 16, kniha 16.
- Biskupský archiv České Budějovice, Biskupská konzistoř České Budějovice 1785–1945 /1949/, Matrika biskupských prací – Matrica seu Liber functionum episcoparium, 1786–1852, inv. č. 17, kniha 17.
- Biskupský archiv České Budějovice, Biskupská konzistoř České Budějovice 1785–1945 /1949/, Matrika biskupských prací – Martica Functionum Episcoparium ab initio Episcopatus Bohemo-Budvicensis Pro Archivio Reverendissimi Episcopalis Officii adornata, inv. č. 18, kniha 18.
- Biskupský archiv České Budějovice, Biskupská konzistoř České Budějovice 1785–1945 /1949/, Pamětní kniha českobudějovické biskupské konzistoře, inv. č. 108, kniha 108.
- Biskupský archiv České Budějovice, Biskupská konzistoř, Spisovna a archiv, 1903–1952, kart. 958.
- Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut České Budějovice, 1804–1950, kniha 1 a 2.
- Biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut České Budějovice, 1804–1950, kart. 1, 30.

Státní okresní archiv České Budějovice

- Archiv města České Budějovice, Pamětní kniha biskupské konzistoře, mikrofilm č. 634.
- Archiv města České Budějovice, Pamětní kniha českobudějovického děkanství, sign. D 103, mikrofilm č. 376.
- Archiv města České Budějovice, Knihy příjmů a vydání chudinského ústavu pro městské vsi 1838–1842, mikrofilm č. 817.
- Děkanský úřad České Budějovice, Liber memorabilium, kniha č. 2 a 3, mikrofilm č. 367.
- Kronika rodiny Schmidtovy, D. Daudlebského ze Sternecku, T. F. Veselého z let 1478–1831 (bez označení), kroniky sv. 32, latinsky, německy, 153 f. – nečíslováno, mikrofilm č. 825.
- Kronika Jana Floriána Hammerschmidta z let 1265–1709, 1715, 1821 (=Gloria regiae liberaeque montanae urbis Boemo-Budvicensis), sign. D 105, mikrofilm č. 526.
- Kroniky rodiny Haasovy a Schmidtovy z let 1478–1831, mikrofilm č. 525.
- Kronika Matyáše Václava Klaudiho z let 1265–1821 (=Nachrichten über die königlich privilegierte Berg- und Kreisstadt Budweis im Königreiche Böhmen als Nachtrag zu

Pater Florian Hamerschmieds Gloria Budvicensis gassemelt von Matthäus Wenzl
Claudi), inv. č. 2810, sign. D 112, mikrofilm č. 819.

Kronika obecní školy Týn nad Vltavou, (1780) 1873–1893.

Kronika obecní školy v Nezdašově (Neznašově), 1819–1918.

Kronika školy Lišov, 1810–1926.

Kronika školy Jílovice, kronika školní, 1786–1912.

Kroniky školy Modrá Hůrka, kronika školní, 1806–1872.

Memorabilien, Zeit- oder Gedenkbuch, auch Chronik Borovany, 1836–1945.

Obecní kronika Týn nad Vltavou, 1836–1933.

Památná kniha obce hlubocké, kronika obecní, Hluboká nad Vltavou, 1840–1896.

Přípravné materiály ke kronice z Illingovy pozůstalosti k létům 1150 až 1813, inv.
č. 2814, sign. D 219 a D 228, mikrofilm č. 819.

Upravený a doplněný opis kronik L. B. Schneidera z let 1753–1793, 1822 a 1823, mik-
rofilm č. 529.

Státní okresní archiv Český Krumlov

Frymburk, kronika obecní, (1277) 1836–1845.

Gedenkbuch der Pfarrey Beneschau, kronika obecní, (1383) 1837–1864 (1865).

Gemeinde-Chronik, Pamětní kniha Kájov, kronika obecní, (1263) 1693–1938.

Hodňov, obecní kronika, (1786) 1920–1942.

Kronika hlavní školy Český Krumlov, 1801–1863.

Kronika hlavní školy Český Krumlov, 1831–1867.

Kronika německé obecné školy, (1361) 1776–1883 (1885).

Kronika obecné školy v Brloze, kronika školní, (1246) 1888–1900 (1901).

Kronika obecní školy Týn nad Vltavou, (1780) 1873–1893.

Kronika obecné a národní školy Zlatá Koruna, (1836) 1869–1853 (1960).

Pamětní kniha Chvalšiny, (1263) 1724–1938 (1939), kronika obecní.

Pamětní kniha Vyšší Brod, (1198) 1878–1937 (1957).

Státní okresní archiv Hradec Králové

Biskupská konzistoř Hradec Králové, Knihy, Nařízení a dekreta královéhradeckého
biskupa a konzistoře, nařízení panovníka a českého gubernia. „Ab 1775 usq. ad
1780 inclusive sub Regimine Episcoporum Joannis Andreas a Kaysern et Josephi
Adami ab Arco, 1775–1780, inv. č. 39, evid. jedn. kn. 39, ukl. č. 39.

Kapitula Hradec Králové 1680–1950, kart. 27.

Biskupský seminář v Hradci Králové 1706–1948, kart. 3.

Biskupský seminář v Hradci Králové 1706–1948, kart. 22.

Biskupský archiv 1598–1938, kart. 47, 53, 55, 57, 75, 83, 85 a 86.

Státní okresní archiv Prachatice

Gedenkbuch des Marktes Elhenic – Pamětní kniha obce Lhenice, 1837–1911.

Státní okresní archiv Strakonice

Kronika školy Vodňany, 1830–1945.

B) Prameny vydané

- Acta curiae* (Oběžník) č. 6/1986. Příloha č. 4, „II. Poslušnost českobudějovických biskupů“, Číslovaná složka se strojopisovými přílohami z oběžníku z roku 1986 se nachází v regionálním oddělení Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích, není zařazená v katalogu ani pod inventárním číslem.
- Biblische Geschichte von P. S. B. Wrana. Uebersetzt aus dem Böhmischen ins Deutsche von Joseph Rupert Trinks, Hauptschul-Direktor, Katechet und Professor der Pädagogik, Katechetik und Methodik am bischöflichen Lycäum zu Böhmisch-Budweis. Erster Band. Geschichte des alten Bundes, gedruckt bei Martin Zdarssa. 1831.
- Biblische Geschichte von P. S. B. Wrana. Uebersetzt aus dem Böhmischen ins Deutsche von Joseph Rupert Trinks, Hauptschul-Direktor, Katechet und Professor der Pädagogik, Katechetik und Methodik am bischöflichen Lycäum zu Böhmisch-Budweis. Zweiter Band. Geschichte des neuen Bundes, gedruckt bei Martin Zdarssa. 1831.
- Catalogus Ecclesiasticus Almae Dioecesis Bohemo-Budvicensis Sub Glorioso Regimine Reverendissimi et Illustrissimi Domini Domini Joannis Procopii Dei Gratia Primi Episcopi Bohemo-Budvicensis, Schaaffgotsche Dicti e Sacri Romani Imperii Comitibus Liberi Baronis de Kynast et Greiffenstein &c. Pro Anno MDCCXCIV. Compilatus. Bohemo-Budvicii, Characteribus Joannis Francisci Zdarssa, Episcopalis Typographi.
- Catalogus Ecclesiasticus Almae Dioecesis Bohemo-Budvicensis Sub Glorioso Regimine Reverendissimi et Illustrissimi Domini Domini Joannis Procopii Dei Gratia Primi Episcopi Bohemo-Budvicensis, Schaaffgotsche Dicti e Sacri Romani Imperii Comitibus Liberi Baronis de Kynast et Greiffenstein &c. Pro Anno MDCCXCVII. Compilatus. Bohemo-Budvicii, Characteribus Joannis Francisci Zdarssa, Episcopalis Typographi.
- Catalogus Ecclesiasticus Almae Dioecesis Bohemo-Budvicensis Sub Glorioso Regimine Reverendissimi et Illustrissimi Domini Domini Joannis Procopii Dei Gratia Primi Episcopi Bohemo-Budvicensis, Schaaffgotsche Dicti e Sacri Romani Imperii Comitibus Liberi Baronis de Kynast et Greiffenstein &c. Pro Anno MDCCXCVIII. Compilatus. Bohemo-Budvicii, Characteribus Joannis Francisci Zdarssa, Episcopalis Typographi.
- Catalogus Ecclesiasticus Almae Dioecesis Bohemo-Budvicensis Sub Glorioso Regimine Reverendissimi et Illustrissimi Domini Domini Joannis Procopii Dei Gratia Primi Episcopi Bohemo-Budvicensis, Schaaffgotsche Dicti e Sacri Romani Imperii Comitibus Liberi Baronis de Kynast et Greiffenstein &c. Pro Anno MDCCXCIX. Compilatus. Bohemo-Budvicii, Characteribus Joannis Francisci Zdarssa, Episcopalis Typographi.
- Catalogus Ecclesiasticus Almae Dioecesis Bohemo-Budvicensis Sub Glorioso Regimine Reverendissimi et Illustrissimi Domini Domini Joannis Procopii Dei Gratia Primi Episcopi Bohemo-Budvicensis, Schaaffgotsche Dicti e Sacri Romani Imperii Comitibus Liberi Baronis de Kynast & Greiffenstein &c. Pro Anno MDCCCII. Compilatus. Bohemo-Budvicii, Characteribus Joannis Francisci Zdarssa, Episcopalis Typographi.
- Catalogus Ecclesiasticus Almae Dioecesis Bohemo-Budvicensis Sub Glorioso Regimine Reverendissimi et Illustrissimi Domini Domini Joannis Procopii Dei Gratia Primi Episcopi Bohemo-Budvicensis, Schaaffgotsche Dicti e Sacri Romani Imperii Comitibus Liberi Baronis de Kynast & Greiffenstein &c. Pro Anno MDCCCIII. Compilatus. Bohemo-Budvicii, Characteribus Joannis Francisci Zdarssa, Episcopalis Typographi.
- Catalogus Ecclesiasticus Almae Dioecesis Bohemo-Budvicensis Sub Glorioso Regimine Reverendissimi et Illustrissimi Domini Domini Joannis Procopii Dei Gratia Primi

- Episcopi Bohemo-Budvicensis, Schaaffgotsche Dicti e Sacri Romani Imperii Comitibus Liberi Baronis de Kynast & Greiffenstein &c. Pro Anno MDCCCIV. Compilatus. Bohemo-Budvicii, Characteribus Joan. Francisci Zdarssa, Episcopalis Typographi.
- Catalogus Ecclesiasticus Almae Dioecesis Bohemo-Budvicensis Sub Glorioso Regimine Reverendissimi et Illustrissimi Domini Domini Joannis Procopii Dei Gratia Primi Episcopi Bohemo-Budvicensis, Schaaffgotsche Dicti e Sacri Romani Imperii Comitibus Liberi Baronis de Kynast et Greiffenstein &c. Pro Anno MDCCCV. Bohemo Budvicii, Characteribus Joan. Francisci Zdarssa, Episcopalis Typographi.
- Catalogus ecclesiasticus almae dioecesis Bohemo-Budvicensis sub glorioso regimine reverendissimi, illustrissimi ac excellentissimi domini domini Joannis Procopii Dei gratia primi episcopi Bohemo-Budvicensis, Schaafgotsche dicti e sacri romani imperii comitibus liberi baronis de Kynast et Greiffenstein sacri insignis Caesareo-Regii equestris ordinis S. Leopoldi commendatoris, suae que caesar. reg. apostol. majestatis consiliarii intimi. Pro Anno MDCCCXIII. Bohemo Budvicii, Characteribus Joan. Franc. Zdarssa, Episcop. Typographi.
- Catalogus universi cleri episcopalis Dioeceseos Boh-Budvicensis in cura animarum existentis sub regimine reverendissimi ac illustrissimi ac amplissimi capituli Bohemo-Budvicensis sede episcopali vacante Anno MDCCCXIV, Bohemo-Budvicii, Characteribus Joan. Franc. Zdarssa, Episcopalis Typographi.
- Catalogus universi cleri episcopalis Dioeceseos Bohemo-Budvicensis. In cura animarum existentis sub glorioso regimine reverendissimi ac illustrissimi domini domini Ernesti Constantini Ruziczka Dei gratia episcopi Bohemo-Budvicensis pro Anno Christi MDCCCXVII, Bohemo-Budvicii, Characteribus Joannis Franc. Zdarssa, Episcopalis Typhographi.
- Catalogus universi cleri episcopalis Dioeceseos Bohemo-Budvicensis. In cura animarum existentis sub glorioso regimine reverendissimi ac illustrissimi domini domini Ernesti Constantini Ruziczka Dei gratia episcopi Bohemo-Budvicensis pro Anno Christi MDCCCXVIII, Bohemo-Budvicii, Characteribus Joannis Franc. Zdarssa, Episcopalis Typhographi.
- Catalogus universi cleri episcopalis Dioeceseos Bohemo-Budvicensis. In cura animarum existentis sub glorioso regimine reverendissimi ac illustrissimi domini domini Ernesti Constantini Ruziczka Dei gratia episcopi Bohemo-Budvicensis pro Anno Christi MDCCCXXI, Bohemo-Budvicii, Characteribus Joannis Franc. Zdarssa, Episcopalis Typhographi.
- Catalogus universi cleri episcopalis Dioeceseos Bohemo-Budvicensis. In cura animarum existentis sub glorioso regimine reverendissimi ac illustrissimi domini domini Ernesti Constantini Ruziczka Dei gratia episcopi Bohemo-Budvicensis pro Anno Christi MDCCCXXIII, Bohemo-Budvicii, Characteribus Joannis Franc. Zdarssa, Episcopalis Typhographi.
- Catalogus universi cleri episcopalis Dioeceseos Bohemo-Budvicensis. In cura animarum existentis sub glorioso regimine reverendissimi ac illustrissimi domini domini Ernesti Constantini Ruziczka Dei gratia episcopi Bohemo-Budvicensis pro Anno Christi MDCCCXXVI, Bohemo-Budvicii, Characteribus Joan. Franc. Zdarssa, Episcopalis Typhographi.
- Catalogus universi cleri tum saecularis tum raegularis episcopalis Dioeceseos Bohemo-Budvicensis sub glorioso regimine reverendissimi ac illustrissimi domini domini

Ernesti Constantini Ružička Dei gratia episcopi Bohemo-Budvicensis pro Anno Christi MDCCCXXVII, Bohemo-Budvicii, Characteribus Martini Zdarssa, interimalis episcopalis typographi.

Catalogus Universi Cleri tum Saecularis tum Raegularis Episcopalis Dioeceseos Bohemo-Budvicensis sub glorioso Regimine Reverendissimi ac Illustrissimi Domini Domini Ernesti Constantini Ružička Dei gratia Episcopi Bohemo-Budvicensis et Musei Regni Bohemiae Membri Activi. Anno MDCCCXXXIII, Bohemo-Budvicii, Characteribus Martini Zdarssa, Episcopalis Typographi.

Catalogus Universi Cleri tum Saecularis tum Raegularis Episcopalis Dioeceseos Bohemo-Budvicensis sub glorioso Regimine Reverendissimi ac Illustrissimi Domini Domini Ernesti Constantini Ružička Dei Gratia Episcopi Bohemo-Budvicensis Musei Regni Bohemiae – Societatis Philharmonicae ad promovendam artem musicam quoad sacra, nec non Societatis ad promovendam industriam Membri Activi. Anno MDCCCXXXIV. Budvicii-Bohemorum. Typis viduae defuncti typographi Martini Zdarssa.

Catalogus Universi Cleri tum Saecularis tum Raegularis Episcopalis Dioeceseos Bohemo-Budvicensis sub glorioso Regimine Reverendissimi ac Illustrissimi Domini Domini Ernesti Constantini Ružička Dei Gratia Episcopi Bohemo-Budvicensis Musei Regni Bohemiae – Societatis Philharmonicae ad promovendam artem musicam quoad sacra, nec non Societatis ad promovendam industriam, et ad prospiciendum caecis de sustentatione Membri Activi. Anno MDCCCXXXV. Budvicii-Bohemorum. Typis viduae defuncti typographi Martini Zdarssa, dirigente Joanne Seeger.

Catalogus Universi Cleri tum Saecularis tum Raegularis Episcopalis Dieceseos Bohemo-Budvicensis sub glorioso Regimine Reverendissimi, Illustrissimi ac Excellentissimi Domini Domini Ernesti Constantini Ružička Dei Gratia Episcopi Bohemo-Budvicensis. Suae Caesareo-Regiae Apostolicae Majestatis Consilarii Intimi Actualis, Musei Regni Bohemiae – Societatis Philharmonicae ad promovendam artem musicam quoad sacra, nec non Societatis ad promovendam industriam, ad prospiciendum caecis adultis de sustentatione et Societatis pomologicae Membri Activi. Anno MDCCCXXXVI. Budvicii – Bohemorum. Typis viduae defuncti typographi Martini Zdarssa, dirigente Joanne Seeger.

Catalogus Universi Cleri tum Saecularis tum Raegularis Episcopalis Dieceseos Bohemo-Budvicensis sub glorioso Regimine Reverendissimi, Illustrissimi ac Excellentissimi Domini Domini Ernesti Constantini Ružička Dei et Apostolicae Sedis Gratia Episcopi Bohemo-Budvicensis. Suae Caesareo-Regiae Apostolicae Majestatis Consilarii Intimi Actualis, Musei Regni Bohemiae – Societatis Philharmonicae ad promovendam artem musicam quoad sacra, nec non Societatis ad promovendam industriam, ad prospiciendum caecis adultis de sustentatione et Societatis pomologicae Membri Activi. Anno MDCCCXXXVII. Budvicii-Bohemorum. Typis viduae defuncti typographi Martini Zdarssa, dirigente Joanne Seeger.

Catalogus Universi Cleri tum Saecularis tum Raegularis Episcopalis Dioeceseos Bohemo-Budvicensis sub glorioso Regimine Reverendissimi, Illustrissimi ac Excellentissimi Domini Domini Ernesti Constantini Ružička Dei et Apostolicae Sedis Gratia Episcopi Bohemo-Budvicensis Suae Caesareo-Regiae Apostolicae Majestatis Consilarii Intimi Actualis, Musei Regni Bohemiae – Societatis Philharmonicae ad promovendam artem musicam quoad sacra, nec non Societatis ad promovendam

industriam, et ad prospiciendum caecis adultis de sustentatione et Societatis pomologicae Membri Activi. Anno MDCCCXXXIX. Budvicii-Bohemorum. Typis viduae defuncti typographi Martini Zdarssa, dirigente Joanne Seeger.

Catalogus Universi Cleri tum Saecularis tum Raegularis Episcopalis Dioeceseos Bohemo-Budvicensis sub glorioso Regimine Reverendissimi, Illustrissimi ac Excellentissimi Domini Domini Ernesti Constantini Ružičzka Dei et Apostolicae Sedis Gratia Episcopi Bohemo-Budvicensis Suae Caesareo-Regiae Apostolicae Majestatis Consilarii Intimi Actualis, Musei Regni Bohemiae – Societatis Philharmonicae ad promovendam artem musicam quoad sacra, nec non Societatis ad promovendam industriam, et ad prospiciendum caecis adultis de sustentatione et Societatis pomologicae Membri Activi. Anno MDCCCXLII. Budvicii-Bohemorum. Typis viduae defuncti typographi Martini Zdarssa, dirigente Joanne Seeger.

Catalogus Universi Cleri tum Saecularis tum Raegularis Episcopalis Dioeceseos Bohemo-Budvicensis sub glorioso Regimine Reverendissimi, Illustrissimi ac Excellentissimi Domini Domini Ernesti Constantini Ružičzka Dei et Apostolicae Sedis Gratia Episcopi Bohemo-Budvicensis Suae Caesareo-Regiae Apostolicae Majestatis Consilarii Intimi Actualis, Musei Regni Bohemiae – Societatis Philharmonicae ad promovendam artem musicam quoad sacra, nec non Societatis ad promovendam industriam, et ad prospiciendum caecis adultis de sustentatione et Societatis pomologicae Membri Activi. Anno MDCCCXLV. Budvicii-Bohemorum. Typis viduae defuncti typographi Martini Zdarssa, dirigente Joanne Seeger.

Directorium Officii Divini Voluntate et Decreto Reverendissimi ac Illustrissimi Domini Domini Ernesti Constantini Dei et Apost. Sedis Gratia Episcopi Bohemo-Budvicensis P. T. Editum et pro Clero Dioecesano observandum. Pro Anno Christi MDCCCXVII. Bohemo-Budvicii, Characteribus Joannis Franc. Zdarssa, Episcopalis Typhographi.

Katalog über die sämtlichen Volksschulen und des dabei angestellten Lehrpersonals, in der budweiser Diöcese. Für das Jahr 1835. Eigenthum des budweiser Diözesanpensions-Institutes für Lehrer-Witwen und Weisen. Böhmisches-Budweis. Gedruckt in der M. Zdarssa, seel., Erben Buchdruckerei (=Unter der oberhirtlichen Regierung des hochwürdigsten und hochgeborenen Herrn Herrn Ernest Constantin Ružičzka, Bischofes zu Böhmisches-Budweis, Mitgliedes des vaterländischen Musäums, des Vereines zur Belegung Bewerberfleisses, des Vereines zur Unterstützung des Beschäftigungsanstalt für erwachsene Blinde, und des Vereines zur Emporbringung der Kirchenmusik.). Uloženo v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích.

KOYDL, J., *Krátké naučenj o sstěpařství, zvlásstě pak gakby při každé wenkowské sskole stromová sskolka založena býti mohla a v každé kragině hognost neysyl-něgssich a nejužitečnégssich owocných stromů vychowati se dalo, obzvlásstním wzhledem na přjkrěgssj kraginy w Čechách a na okolnosti wenkowskéhospodáře, w Jindřichově Hradcy, 1835, 62 s. Kniha se nalézá v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích.*

MARDETSCHLÄGER, F., *Kurz gefasste Geschichte des Bistums und der Diöcese Budweis zur Jubiläumsfeier ihres hundertjährigen Bestehens, Budweis: Franz Mardetschläger, 1885. Přílohy s. 236–288.*

Propysma reverendissimo ac illustrissimo domino domino Ernesto Constantino Ruziczka, dei gratia Bohemo-Budvicensi episcopo, festum suae in ecclesiam catedralem introductionis agenti diem in profundissimae gratiosissimum erga praesulem venerationis

suae signum / ab altovadeno cisterciensium coenobio devotissime dicatum, Prague: typis Theophilii Haase, 1816, [16 s.]. Uloženo v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích.

RAUTENSTRAUCH, F. S., *Entwurf zur Einrichtung der Generalseminarien in den k. k. Erblanden*, Wien, 1784.

Treuerrede auf Marien Theresien römische Kaiserin: zu Ungarn, Böhheim ... Königin ... gehalten in der Pfarrkirche zu Müglitz von Prokop des H. R. Reichs Grafen von Schaffgotsche ... Pfarrern zu Müglitz, Brünn: im Verlag bey Benedikt Mangold, bürgerliche Buchhändlern, 1780.

Weihe der Freude am 22ten September 1816 bei der Feyerlichen Einführung des Hochwürdigsten Bischofs Ernest Constantin Ružička in Seine Kathedralkirche zu St. Niklas von der k. k. theologischen und philosophischen Lehranstalt ehrfurchtsvoll dargebracht, Böhmisches-Budweis: Johann Franz Zdarssa, 1816, [20 s.]. Uloženo v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích.

Wjtánj Geho Milosti Přewelebnému, a důstognému Pánu Panu Annosstowi Růžičkowi obce budégowské Biskupu druhému z Prahy po obdržaných poswátných Biskupůw rádech se nawracugjeýmu obětována od c. k. Professorů na Gymnasium w Gindřichowě Hradeh, [1816], [4 s.]. Uloženo v SOkA České Budějovice, staré tisky, sign. K 1011.

C) Dobový tisk

Anzeiger aus dem südlichen Böhmen, roč. 1866.

Budweiser Kreisblatt, roč. 1870.

Časopis pro katolické duchovenstvo, roč. 1833–1845, 1886.

Časopis katolického duchovenstva, roč. 1937.

Farní věstník pro Č. Budějovice a okolní osady, roč. 1935.

Literatura

BAHLCKE, J., *Geistliche Karrieren der Schaffgotsch. Aufstiegsstrategien und Karrierewege in der hierarchia catholica vom 17. bis zum 19. Jahrhundert*, in: BAHLCCKE, J. – SCHMILEWSKI, U. – WÜNSCH, T. (Eds.), *Das Haus Schaffgotsch. Konfession, Politik und Gedächtnis eines schlesischen Adelsgeschlechts vom Mittelalter bis zum Moderne*, Würzburg: Bergstadtverlag Wilhelm Gottlieb Korn GmbH, 2010, s. 187–210.

BASTL, O., *Formování „josefínských“ kněží a otázka generálních seminářů*, *Historie – Otázky – Problémy* 2/2009, Praha: FF UK, 2009, s. 109–118.

BĚLINA, P. – KAŠE, J. – KUČERA, J. P., *Velké dějiny země Koruny české X.*, Praha – Litomyšl: Ladislav Horáček – Paseka, 2001.

BEUTEL, A., *Kirchengeschichte im Zeitalter der Aufklärung. Ein Kompendium*, Göttingen: Vandenhoeck – Ruprecht, 2009.

BLIŽŇÁKOVÁ, M., *Českobudějovické filosofické lyceum v letech 1803–1848*, *Jihočeský sborník historický* 71/2000–2001, s. 52–56.

BLIŽŇÁKOVÁ, M., *Filosofické lyceum v Českých Budějovicích 1803–1848*, České Budějovice, 2000, diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Historický ústav. Vedoucí práce Miroslav Novotný.

- BOK, V., *Literatur der deutschen Aufklärung in den Buchbeständen der budweiser bischöflichen Bibliothek* (= *K výzkumu zámeckých, měšťanských a církevních knihoven*), *Opera romanica* 4, České Budějovice, 2003, s. 393–400.
- BUBEN, M. M., *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, Praha: Logis, 2000.
- CONZEMIUS, V., *Österreich-Ungarn (1830–1860)*, in: BROX, N. (ed.), *Die Geschichte des Christentums: Religion – Politik – Kultur. Liberalismus, Industrialisierung, Expansion Europas: (1830–1860)*, Freiburg im Breisgau – Basel – Wien: Herder, 1997, s. 327–329.
- CORANIČ, J., *Episkopát Gregora Tarkoviča (1816–1841) a jeho přínos k organizácii Prešovského gréckokatolíckeho biskupstva*, in: *Theologos, Teologická revue GTG PU v Prešove*, roč. 11, č. 2/2009, s. 164–179.
- CORANIČ, J., *Historický vývoj Mukačevského biskupstva od Užhorodskej únie (24. 4. 1646) po episkopát Jána Jozefa de Camillisa (1689–1706)*, in: *Theologos, Teologická revue GTF PU v Prešove*, roč. 8, č. 1/2006, s. 88–105.
- CORANIČ, J., *Z dejín Mukačevského gréckokatolíckeho biskupstva*, in: PETRO, M. (ed.), *Roczniki teologiczne – pastoralne* 3, Limanova: MM Limanova, 2009, s. 86–106.
- DVOŘÁK, L., *Biskupský seminář v Českých Budějovicích. 1804–1905*, České Budějovice, 1905.
- Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice: Statutární město České Budějovice – Nebe, 2. vydání, 2006.
- GALVIN, J. J., *Život Jana Nepomuka Neumanna*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.
- GATZ, E., *Buol-Schauenstein, Karl Rudolf von (1760–1833)*, in: GATZ, E. (ed.), *Die Bischöfe der deutschsprachigen Länder 1785/1803 bis 1945*, Berlin: Duncker & Humblot, 2002, s. 83–85.
- GATZ, E., *Lidmanský, Adalbert (1795–1858)*, in: GATZ, E. (ed.), *Die Bischöfe der deutschsprachigen Länder 1785/1803 bis 1945*, Berlin: Duncker & Humblot, 2002, s. 47–48.
- GATZ, E., *Schaffgotsch, Philipp Gotthard (1716–1795)*, in: GATZ, E. (ed.), *Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1648–1803*, Berlin: Duncker & Humblot, 1990, s. 415–416.
- GUGLIA, E., *Das Theresianum in Wien: Vergangenheit und Gegenwart*, Wien: Verlag von Anton Schroll a Co., 1912.
- HERSCHE, P., *Die Spätjansenismus in Österreich. Veröffentlichungen für Geschichte Österreichs*, Wien: Österr. Akademie d. Wiss., 1977.
- HOENSCH, J. A., *Geschichte Böhmens. Von der slavischen Landnahme bis zur Gegenwart*, 3. vydání, München: Beck Verlag, 1997.
- HRBEK, J., *České barokní korunovace*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010.
- HUBER, K. A., *Der Budweiser bischöfliche Visitationsbericht von 1811/12*, in: HUBER, K. A. (ed.), *Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien* 7, *Festschrift zur zweiten Säkularfeier des Bistums Budweis 1785–1985*, Königstein im Taunus: Inst. für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien, 1985, s. 68–87.
- HUBER, K. A., *Ein josephinischer Pfarrer*, in: GRULICH, R. (ed.), *Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien* XIV., Königstein im Taunus: Inst. für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien, 1997, s. 93–109.
- HUBER, K. A., *Die Gründung des Bistums Budweis 1784/85*, in: HUBER, K. A. (ed.), *Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien* 7, *Festschrift zur zwei-*

- ten Säkularfeier des Bistums Budweis 1785–1985*, Königstein im Taunus: Inst. für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien, 1985, s. 37–49.
- HUBER, K. A., *Johann Prokop Graf Schaaffgotsche, erster Bischof von Budweis*, in: HUBER, K. A. (ed.), *Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien 7, Festschrift zur zweiten Säkularfeier des Bistums Budweis 1785–1985*, Königstein im Taunus: Inst. für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien, 1985, s. 56–67.
- HUBER, K. A., *Kirche in Südböhmen. Ein Überblick*, in: HUBER, K. A. (ed.), *Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien 7, Festschrift zur zweiten Säkularfeier des Bistums Budweis 1785–1985*, Königstein im Taunus: Inst. für Kirchengeschichte von Böhmen-Mähren-Schlesien, 1985, s. 7–36.
- HUBER, K. A., *Růžička, Constantin Ernest (1761–1845)*, in: GATZ, E. (ed.), *Die Bischöfe der heiligen römischen Reiches 1648–1803. Ein biographisches Lexikon*, Berlin: Duncker & Humblot, 1990, s. 409.
- HUBER, K. A., *Schaffgotsch (Schaffgotsche), Johan Prokop Graf von (1748–1813)*, in: GATZ, E. (ed.), *Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1648–1803. Ein biographisches Lexikon*, Berlin: Duncker & Humblot, 1990, s. 413–414.
- JANÁK, J. – HLEDÍKOVÁ, Z., *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.
- JANDOVÁ, L., *Působení řádu piaristů v Českých Budějovicích v druhé polovině 18. století*, České Budějovice, 1998, diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Historický ústav. Vedoucí práce M. Novotný.
- KADLEC, J., *Českobudějovická diecéze*, České Budějovice: Sdružení Jana Nepomuka Neumana – Setkání, 1995.
- KADLEC, J., *Dějiny katolické církve III*, Olomouc: Univerzita Palackého – CMTF, 1993.
- KADLEC, J., *Jan Valerián Jirsík: biskup českobudějovický*, České Budějovice: Sdružení Jana Nepomuka Neumanna, 1995.
- KADLEC, J., *Přehled českých církevních dějin II*, 2. vyd., Praha: Zvon, 1991.
- KLIEROVÁ, M., *Piaristické gymnázium v Českých Budějovicích v letech 1800–1835, Příspěvek k dějinám a působení piaristického řádu v Českých Budějovicích*, České Budějovice, 1996, diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Historický ústav. Vedoucí práce Miroslav Novotný.
- KOPEČNÁ, M., *Piaristické gymnázium v Českých Budějovicích v letech 1800–1848*, České Budějovice, 2003, diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Historický ústav. Vedoucí práce Miroslav Novotný.
- KOPIEC, J., *Schaffgotsch, Ceslaus Gotthard (1726–1781)*, in: GATZ, E. (ed.), *Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1648–1803*, Berlin: Duncker & Humblot, 1990, s. 413.
- KŘIŠŤAN, A., *Počátky pastorální teologie v českých zemích*, Praha: Triton, 2004.
- Ku stoleté památce trvání biskupství č. Budějovického*, Tiskem J. Steinbrenera ve Vimbergu, České Budějovice, 1886.
- KUZIO-PODRUCKI, A., *Schaffgotschowie. Zmienne losy śląskiej arystokracji*, Bytom: Oficyna MONOS – Krzysztof Kudlek, 2007.
- KUZIO-PODRUCKI, A., *Das Haus Schaffgotsch. Das wechselvolle Schicksal einer schlesischen Adeldynastie*, Tarnowskie Góry, 2009.
- LADENBAUER, W., *Das Soziale Wirken der katholischen Kirche in der Diocese Budweis (Königreich Böhmen) von Dr. P. Willibald Ladenbauer*, Wien: Commissions-Verlag von Maner a Co., 1899. (= Das Soziale Wirken der Katholischen Kirche in Oesterreich.

- Im Auftrage der Leo-Gesellschaft und mit Unterstützung von Mitarbeitern herausgegeben von Prof. Dr. Franz M. Schingler, IX. Band: Diözese Budweis.)
- LEEB, R. – LIEBMANN, G. – SCHEIBELREITER, G. – TROPPER, P. G., *Geschichte des Christentums in Österreich. Von der Spätantike bis zur Gegenwart*, Wien: Verlag Carl Ueberreuter, 2003.
- MAAß, F., *Der Josephinismus, Quellen zu seiner Geschichte in Österreich 1760–1790*.
1. díl. *Ursprung und Wesen des Josephinismus 1760–1790* (= Fontes rerum Austriacarum. Österreichische Geschichtsquellen. Zweite Abteilung. Diplomatica et acta. 71. díl), Wien: Verlag Herold, 1951.
- MAAß, F., *Der Josephinismus, Quellen zu seiner Geschichte in Österreich 1760–1790*.
2. díl. *Entfaltung und Krise des Josephinismus 1770–1790* (= Fontes rerum Austriacarum. Österreichische Geschichtsquellen. Zweite Abteilung. Diplomatica et acta. 72. díl), Wien – München: Verlag Herold, 1953.
- MAAß, F., *Der Josephinismus, Quellen zu seiner Geschichte in Österreich 1760–1790*.
3. díl. *Der Werk des Hofrats Heinke 1768–1790* (= Fontes rerum Austriacarum. Österreichische Geschichtsquellen. Zweite Abteilung. Diplomatica et acta. 73. díl), Wien – München: Verlag Herold, 1953.
- MAAß, F., *Der Josephinismus, Quellen zu seiner Geschichte in Österreich 1760–1850*.
4. díl. *Der Spätjosephinismus 1790–1820* (= Fontes rerum Austriacarum. Österreichische Geschichtsquellen. Zweite Abteilung. Diplomatica et acta. 74. díl), Wien – München: Verlag Herold, 1957.
- MAAß, F., *Der Josephinismus, Quellen zu seiner Geschichte in Österreich 1760–1790*.
5. díl. *Lockerung und Aufhebung des Josephinismus 1820–1850* (= Fontes rerum Austriacarum. Österreichische Geschichtsquellen. Zweite Abteilung. Diplomatica et acta. 75. díl), Wien – München: Verlag Herold, 1953.
- MARDETSCHLÄGER, F., *Kurz gefasste Geschichte des Bistums und der Diözese Budweis zur Jubiläumsfeier ihres hundertjährigen Bestehens*, Budweis: Franz Mardetschläger, 1885.
- MARTÍNKOVÁ, L., *Církevní archivnictví na území Českobudějovické diecéze po roce 1785, se stručnou retrospektivou předchozího stavu*, Archivní časopis, č. 2, roč. 62, 2012, s. 117–165.
- MARTÍNKOVÁ, L., *Die Diözese Budweis 1785–1813. Ein Beitrag zu Organisation, Verwaltung, Schriftgut und Geistlichkeit der Diözese in josephinischer Zeit*, Pelhřimov: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta – Nová tiskárna Pelhřimov s. r. o., Pelhřimov, 2011.
- MAŤA, P., *Der Aufstieg des Hauses Schaffgotsch in Böhmen im 17. und 18. Jahrhundert*, in: BAHLCKE, J. – SCHMILEWSKI, U. – WÜNSCH, T. (Eds.), *Das Haus Schaffgotsch. Konfession, Politik und Gedächtnis eines schlesischen Adelsgeschlechts vom Mittelalter bis zum Moderne*, Würzburg: Bergstadtverlag Wilhelm Gottlieb Korn GmbH, 2010, s. 57–126.
- MICHAUD, C., *Der Josephinismus in der Habsburgermonarchie (1740–1790)*, in: BROX, N. (ed.), *Die Geschichte des Christentums: Aufklärung, Revolution, Restauration (1750–1830)*, Freiburg im Breisgau – Basel – Wien: Herder, 2000, s. 15–25.
- NEŠPOR, Z. R., *Náboženství na prahu nové doby. Česká lidová zbožnost 18. a 19. století, Ústí nad Labem: Albis international, 2006.*
- NOVOTNÝ, M., *Antonín Jaroslav Puchmajer a jižní Čechy*, in: VYČICHLO, J. – VIKTORA, V. (eds.), *Naše heslo jeden jazyk buď*, sv. 1, Plzeň – Radnice: Studijní

- a vědecká knihovna plzeňského kraje – Spolek divadelních ochotníků v Radnici, 2001, s. 117–125.
- NOVOTNÝ, M., *Českobudějovická diecéze v kontextu proměn církevní správy v českých zemích v 18.–20. století*, in: Vývoj církevní správy na Moravě (= XXVII. Mikulovské symposium 2002), Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2003, s. 169–180.
- NOVOTNÝ, M., *Českobudějovické piaristické gymnázium a utváření vrstvy moderní inteligence na jihu Čech (1762–1848)*, in: *Město a intelektuálové od středověku do roku 1848*, Documenta Pragensia 27, 2008, s. 935–955.
- NOVOTNÝ, M. a kol., *Dějiny vyššího školství a vzdělanosti na jihu Čech od středověkých počátků do současnosti*, České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2006.
- NOVOTNÝ, M., *Školství na jihu Čech v době Josefa Vlastimila Kamarýta*, in: KREJČA, F. – PODLEŠÁK, J., *Josef Vlastimil Kamarýt. Život – dílo – doba*, České Budějovice – Velešín, 2008, s. 41–57.
- NOVOTNÝ, M., *Výchova a vzdělávání kněží v diecézních seminářích v Čechách ve druhé polovině 18. a v první polovině 19. století*, Historie – Otázky – Problémy 2/2009, Praha: FF UK, 2009, s. 119–132.
- NOVOTNÝ, M., *Výchova diecézního kléru v českých zemích v letech 1848–1918. Na příkladu českobudějovického teologického institutu a biskupského semináře*, in: MAČALA, P. – MAREK, P. – HANUŠ, J., *Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*, Brno: CDK, 2010, s. 105–120.
- Ottův slovník naučný*, díl 1., Praha: J. Otto, 1888.
- Ottův slovník naučný*, díl 22., Praha: J. Otto, 1904.
- PICHL, S. R., *Joseph Anton Gall. Josephiner auf dem Bischofsstuhl*, Frankfurt am Main: Peter Lang, 2007.
- PÍTHA, P., *Posel ze zámoří. Sv. Jan Nepomuk Neumann*, Praha: Ústřední církevní nakladatelství v Praze, 1990.
- PLETZER, K., *České Budějovice, Královské město na jihu Čech*, České Budějovice: Jihočeské nakladatelství Růže, 1991.
- PLETZER, K., *Josefínská likvidace knihovny kapucínů v Českých Budějovicích*, Jihočeský sborník historický 65/1996, s. 65–71.
- POLC, J. V., *Stručný přehled dějin českých a moravských diecézí po třicetileté válce*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, 1995.
- POSPÍŠIL, C. V., *Prolegomena ke studiu české christologie 19. století – knižní produkce a odborné studie v ČKD*, Studia theologica 44, roč. 13, č. 2/2011, Olomouc, 2011, s. 126–162.
- REINALTER, H. (ed.), *Josephinismus als Aufklärer Absolutismus*, Wien – Köln – Weimar, 2008.
- RETTENWANDER, M., *Nachwirkungen des Josephinismus*, in: REINALTER, H. (ed.), *Josephinismus als Aufklärer Absolutismus*, Wien – Köln – Weimar, 2008, s. 317–425.
- Rtegrův slovník naučný*, díl 8., Praha: I. L. Kober, 1870.
- RIESER, H., *Der Geist des Josephinismus und sein Fortleben. Der Kampf der Kirche um ihre Freiheit*, Wien: Herder Verlag, 1963.
- RICHTER, E. F., *Kurzgefaßte Geschichte der k. befreiten allezeit getreuen Berg- und Kreisstadt Böhmisch-Budweis*, Budweis: F. Zdarssa, 1859.
- RYBA, B., *Codices manuscripti Bibliothecae episcopalis Bohemobudvicensis, quae in Bibliotheca Bohemo-Budvicensi asservatur*, České Budějovice: Krajská knihovna, 1974.

- SEKYROVÁ, M., *Ferdinand V. Poslední pražská korunovace*, Praha: Havran, 2004.
- SCHMILEWSKI, U., *Das Geschlecht der Schaffgotsch – ein genealogisch-historischer Überblick vom 13. bis zum 20. Jahrhundert*, in: BAHLCKE, J. – SCHMILEWSKI, U. – WÜNSCH, T. (Eds.), *Das Haus Schaffgotsch. Konfession, Politik und Gedächtnis eines schlesischen Adelsgeschlechts vom Mittelalter bis zum Moderne*, Würzburg: Bergstadtverlag Wilhelm Gottlieb Korn GmbH, 2010, s. 1–17.
- SCHRANGL, F., *Kerens, Heinrich Johann von (1725–1792)*, in: GATZ, E. (ed.), *Die Bischöfe der deutschsprachigen Länder 1785/1803 bis 1945*, Berlin: Duncker & Humblot, 2002, s. 373–376.
- SKALICKÝ, K., *Tradice teologického studia v Českých Budějovicích*, in: MACHULA, T. (ed.), *Deset let Teologické fakulty Jihočeské univerzity*, České Budějovice: Teologická fakulta JU, 2001, s. 83–96.
- SKOČDOPOLE, A., *Příručná kniha bohosloví pastýřského*, Praha, 1891.
- SOLDÁT, A., *Představenstvo generálního semináře Pražského*, ČKD, roč. 1894, č. 7, s. 385–396.
- SUŠIL, F. (ed.), *Rozmluva sv. Justina s Tryfonem*, in: SUŠIL, F. (ed.), *Spisy Apoštolských otců*, Praha: Knihtiskárna Cyrillo-Methodějská, 1874, s. 307–443.
- SVOBODA, R., *Arnošt Konstantin Růžička and his work in general seminary in Lvov during 1785–1792*, in: *Ročník Teologiczno – pastoralne 5*, Tarnów, 2011, s. 35–45.
- SVOBODA, R., *Arnošt Konstantin Růžička: josefinista a febronian? Pokus o revizi pohledu na osobnost druhého českobudějovického biskupa v kontextu současné diskuse o pojetí josefinismu*, *Studia theologica* 37, roč. 11, č. 3/2009, s. 37–47.
- SVOBODA, R., *Arnošt Konstantin Růžička. Josefínista na českobudějovickém biskupském stolci*, České Budějovice: Jih, 2011.
- SVOBODA, R., *Arnošt Konstantin Růžička: mládí a počátky kariéry budoucího českobudějovického biskupa*, in: *Jihočeský sborník historický 80/2011*, České Budějovice, 2011, s. 87–98.
- SVOBODA, R., *Jan Prokop Schaaffgotsche. První biskup českobudějovický*, Brno: L. Marek, 2009.
- SVOBODA, R., *Pastores boni? Studie k tématu „rakouské osvícenství“ v souvislosti se vznikem českobudějovického biskupství a činností prvních českobudějovických biskupů*, in: SVOBODA, R. – WEIS, M. – ZUBKO, P. (eds.), *Osvícenství a katolická církev. Sborník příspěvků z vědecké konference konané na Teologické fakultě Jihočeské univerzity dne 23. února 2005*, České Budějovice: Jihočeská univerzita, Teologická fakulta, 2005, s. 22–43.
- SVOBODA, R., *Proces založení českobudějovického biskupství v letech 1783–1789*, *Studia theologica* 33, roč. 10, č. 3/2008, s. 19–40.
- SVOBODA, R., *Seid den Armen Zuflucht und den Kranken Hilfe*, in: OPATRŇY, M. – LEHNER, M. (eds.), *Theorie und Praxis der Karitativen Arbeit, Einführung in die Problematik, Praktische Reflexion und Anwendung (= Edice Scientia 5)*, České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2010, s. 10–26.
- SVOBODA, R., *The later life and the heritage of the second South Bohemian bishop, Arnošt Konstantin Růžička (1763–1845)*, in: *E-theologos. Theological revue of Greek Catholic Theological Faculty (Warsaw: Versita – Central European Science Publishers)*, roč 2., č. 2, 2011, s. 180–189.
- SVOBODA, R., *The Process of Appointing Arnošt Konstantin Růžička a Bishop in České Budějovice During 1815–1816, Based on the Sources from Archivio Segreto Vaticano*,

- in: E-theologos, Theological revue of Greek Catholic Theological Faculty (Warsaw: Versita – Central European Science Publishers), roč. 1., č. 2, 2010, s. 170–176.
- ŠPINAR, J., *Biskupská knihovna českobudějovická*, Jihočeský sborník historický 79/2010, České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 2010, s. 180–220.
- ŠPINAR, J., *Moravské kořeny biskupské knihovny v Českých Budějovicích*, in: KRUČINSKÝ, R. (ed.), *Problematika historických a vzácných knižních fondů 2011, Sborník z 20. odborné konference Olomouc, 20.–21. září 2011*, Olomouc: Vědecká knihovna v Olomouci, 2012, s. 185–198.
- ŠPIRITOVÁ, A., *Jednota pro povzbuzení průmyslu v Čechách*, s. 5–19. Publikováno na http://www.nacr.cz/E-publ/paginae/fulltext/3_1995/ph_03_01.pdf [10. 07. 2014].
- ŠTVRTNÍK, A., *Paměti královského a horního města č. Budějovic se zvláštním zřetelem ku vývoji života spolkového v poslednějším třicetiletí a mužů o církev, stát, vlast neb město zasloužilých, a stavem věci v městě r. 1891*, České Budějovice: Adolf Štvrtník, 1891.
- TOMEK, E., *Kirchengeschichte Österreichs. 3 Teil. Das Zeitalter der Aufklärung und des Absolutismus*, Innsbruck – Wien – München, 1959.
- TUMPACH, J. – PODLAHA, A., *Český slovník bohovědný*, Díl první, Praha: Václav Kotrba, 1912.
- TRAJER, J., *Historisch-statistische Beschreibung der Diöcese Budweis*, Budweis: F. Zdarssa, 1862.
- VALJAVEC, F., *Der Josephinismus. Zur geistlichen Entwicklung Österreichs im 18. und 19. Jahrhundert*, Brunn – München – Wien, 1945.
- VEBER, T., *Českobudějovický biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut v letech 1803–1850*, České Budějovice, 2003, diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Historický ústav. Vedoucí práce M. Novotný.
- VEBER, T., *Českobudějovický biskupský kněžský seminář a diecézní teologický institut v letech 1850–1885*, České Budějovice, 2004, diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce M. Weis.
- VEBER, T., *Dvě století dějin českobudějovického kněžského semináře (1803–1950) aneb Působení českých, rakouských a německých kněží z jihu Čech v Evropě i v zámoří*, České Budějovice: Nakladatelství Růže s. r. o., 2013.
- VOCELKA, K., *Geschichte Österreichs. Kultur – Gesellschaft – Politik*, Graz – Wien – Köln: Verlag Studia, 2000.
- VYKYPĚLOVÁ, K., *Jan Prokop Schaaffgotsche a jeho knihovna*, in: *Európske cesty románských kníh v 16.–18. storočí (=Opera romanica 13)*, Martin: Slovenská národná knižnica, 2012, s. 203–212.
- WEBER, CH., *Das Militär-Jubiläumskreuz. Die Ritter von Zambaur und der Offiziersadel in der Donaumonarchie (1800–1918/45)* (= Studien zur Geschichtsforschung der Neuzeit, Band 38), Hamburg: Verlag Dr. Kovač, 2004.
- WEINZIERL-FISCHER, E., *Visitationsberichte österreichischer Bischöfe an Kaiser Franz I. (1804–1835)*, in: MÖSTA 6, Wien, 1953, s. 240–311.
- WEIS, M., *Českobudějovická teologická studia v minulosti a současnosti*, in: MACHULA, T. (ed.), *Deset let Teologické fakulty Jihočeské univerzity*, České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2001, s. 105–113.

- WEIS, M., *Osvícení panovníci habsbursko-lotrinské dynastie*, in: SVOBODA, R. – WEIS, M. – ZUBKO, P. (eds.), *Osvícenství a katolická církev. Sborník příspěvků z vědecké konference konané na Teologické fakultě Jihočeské univerzity 23. února 2005*, České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2005, s. 5–21.
- WINTER, E., *Der Josefínismus. Die Geschichte des österreichischen Reformkatholizismus 1740–1848*, Berlin, 1962.
- WINTER, E., *Frühliberalismus in der Donaumonarchie. Religiöse, nationale und wissenschaftliche Strömungen von 1790–1868* (=Beiträge zur Geschichte des religiösen und wissenschaftlichen Denkens, Bd. 7), Berlin, 1968.
- WINTER, E., *Josefínismus a jeho dějiny. Příspěvky k duchovním dějinám Čech a Moravy 1740–1848*, Praha: Nakladatelství Jelínek, 1945.
- WINTER, E., *Romantismus, Restauration und Frühliberalismus im österreichische Vormärz*, Wien, 1968.
- WITETSCHKE, H., *Absolutismus und Josephinismus*, in: SEIBT, F. (ed.), *Bohemia sacra. Das Christentum in Böhmen 973–1973*, Düsseldorf: L. Schwann, 1974, s. 323–329.
- WOLFSGRUBER, C., *Sigmund Anton Graf Hohenwarth, Fürstbischof von Wien*, Wien – Graz, 1912.
- WÜRZBACH, C. (ed.), *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben*, Wien: Druck und Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1875.
- ZELENKA, A., *Collredo-Waldsee-Mels, Anton Theodor, Reichsgraf von (1729–1811)*, in: GATZ, E. (ed.), *Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1648–1803*, Berlin: Duncker & Humblot, 1990, s. 67–68.
- ZELENKA, A., *Chorinsky, Matthias Franz Freiherr (seit 1761 Reichsgraf) von (1720–1786)*, in: GATZ, E. (ed.), *Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1648–1803*, Berlin: Duncker & Humblot, 1990, s. 62–63.
- ZELENKA, A., *Die Wappen der böhmischen und mährischen Bischöfe*, Regensburg: Behey Verlag, 1979.
- ZINHOBLER, R., *Josephinismus am Beispiel der Gründung des Bistums Linz*, in: *Zeitschrift für Kirchengeschichte*, 1982, č. 83, s. 295–311.
- ZÖLLNER, E., *Geschichte Österreichs. Von den Anfängen bis zur Gegenwart*, 8. vydání. Wien – München: Verlag für Geschichte und Politik, 1990.
- ZSCHOKKE, H., *Die theologischen Studien und Anstalten der katholischen Kirche in Österreich*, Wien – Leipzig, 1894, s. 438–442.
- ZUBER, R., *Osudy moravské církve v 18. století*. I. díl, 1695–1777. IV. díl Dějin olomoucké arcidiecéze, Praha: Česká katolická Charita v Ústředním církevním nakladatelství, 1987.

Internetové zdroje

- <http://digi.ceskearchivy.cz>
<http://www.catholic-hierarchy.org>
<http://www.depozitum.cz>
<http://www.nacr.cz>

SEZNAM ZKRATEK

APA	Archiv pražského arcibiskupství
AC	Archivium Consistorialis
ASV	Archivio Segreto Vaticano
AVFHA	Allgemeines Verwaltungs-, Finanz- und Hofkammerarchiv
BA	Biskupský archiv
BA ČB	Biskupský archiv České Budějovice
BKS	Biskupský kněžský seminář
EČB	Encyklopedie Českých Budějovic
HHSA	Haus-, Hof- und Staatsarchiv
JSH	Jihočeský sborník historický
MÖSTA	Mitteilungen des Österreichisches Staatsarchiv
NA	Národní archiv
SOA	Státní oblastní archiv
SOKA	Státní okresní archiv

VÝBĚROVÝ JMENNÝ REJSTŘÍK

- Ambrož (Ambrosius) 219
Angelis, Václav Emmanuel de 101, 102,
122, 181, 183, 184, 207, 208
Arco, Josef Adam 46
- Bastl, Ondřej 150
Bausal, Jan (Johann) 122
Beck, Christian August von 25
Benedikt XIV. 20
Bernert, Kajetán 225
Bernhard, Nikolaus 101
Bill, Augustinus 214
Blažek, Václav 184
Bližňáková, Martina 107, 215
Blümmege, Hermann 44, 46
Böhm, Carl Leo 215
Boukal, Antonín (Anton) 122
Buben, Milan M. 53, 233
Buol-Schauenstein, Karl Rudolf von
159, 160, 161
Büttner, Anton Josef 59, 75, 77–80,
127
- Colloredo-Waldsee-Mels, Anton Theodor
48, 52, 65, 128
Consalvi, Hercules 174
- Davídek, Josef Emmanuel 207, 215,
224
Denis, Michael 42
Dichtl, Hermann 199
Dittrich, Franz (František) Xaver
120–122, 128, 177
Dólas, Tomáš (Thomas) 122
- Dubský, Anton 75, 79
Dvořák, Ladislav 104, 107, 223, 226,
227
Drexler, Matyáš 207
- Faulhaber, František Xaver 165
Febronius, Justinus viz Hontheim,
Johann Nikolaus von
Ferdinand I. 36
Ferdinand II. 36
Ferdinand V. 172, 173, 175, 183, 205,
230
Fialka, Adam 207
Filek, Jiljí 182, 183, 206, 207
Finger, Jakub 183
Firmian, Leopold Ernst 21
Firmian, Virgil Maria 21
František II. (I.) 85–89, 107, 127,
130–132, 154, 157, 159, 161, 173,
174, 202
Frint, Jacob 116, 175, 226
Folberger, Josef 118
Fučík, Wolfgang 210
Fürstmüller, Felix 225
- Gabriel, František (Franz) 122, 178,
180–183, 198, 200, 210, 213
Garampi, Giuseppe 25, 38, 63, 65
Geith, Jan (Johann) Ernst 101, 102,
122, 178–183, 198, 201, 206, 222
Giftschütz, Franz 115, 226
- Hablesreither, Josef 118, 178
Haen, Anton 21

- Hamilton, Maximilian 43, 52
 Hammerschmidt, Jan Florián 29
 Harrach, Arnošt 37
 Haugwitz, Friedrich Wilhelm 22
 Hauser, Vincenc 225
 Hay, Jan (Johann) Leopold 47, 127, 150
 Heberlein, Anton 178
 Hegemüller, Johann Albert
 z Dubenweilern 41, 54, 59, 75–77,
 100, 156
 Heinke, Franz Joseph 23, 147
 Heller, Josef 122
 Herberskin, Karl 21
 Herites, Václav Vojtěch 169
 Hertl, Hermann 79, 80, 101, 179
 Herzan, Franziskus von Paula von
 Harras 51, 63, 65
 Hnyk (Hník), Franz Joseph 59, 75, 78,
 80, 127, 156
 Hohenwarth, Sigismund 41
 Hontheim, Johann Nikolaus von 20
 Hruschka, Johann 224
 Huber, Kurt Augustin 12, 13, 29, 30,
 32, 35, 36, 38, 51, 91, 100, 132, 134,
 143, 206, 207, 230, 232
 Hurdálek, Josef František (Franz) 59,
 161, 169, 193
 Chládek, Jiljí 224
 Chlumčanský, Václav Leopold 125,
 167, 168
 Chorinský, Matyáš 38, 44, 49
 Chotek, Johann 23
 Chotek, Karel 202, 203
 Jansen, Cornelius – Jansenius 150
 Jekel, František Josef 165
 Jirsík, Jan Valerián 11, 120, 185, 218,
 232–234, 236
 Jiříček, Maxmilián 207
 Josef II. 16, 17, 23–27, 32, 33, 36, 38,
 49, 51, 53, 71, 73, 82, 84, 85, 86, 89,
 91, 93, 102, 103, 122, 128, 130, 131,
 147, 150, 152, 153, 155
 Jöchel, František 217, 225
 Jugl, Karel 29
 Juhn, Vojtěch Benedikt 117, 206, 222,
 224, 229, 233
 Jungmann, Josef 173, 197
 Kadlec, Jaroslav 12, 13, 28, 29, 30, 32,
 35, 36, 38, 77, 79, 83, 84, 104, 120,
 125, 185, 223, 225, 231–234
 Kahl, Josef 59, 75, 78, 127, 156
 Kaiser, Jan Ondřej (Johann Andreas)
 z Kaisern 45, 46
 Kalina, Matyáš 177
 Kamarýt, František 209
 Kamarýt, Josef Vlastimil 230
 Karel VI. 17, 18
 Kateřina II. 153
 Kautz, Josef 184
 Kempenský, Tomáš 113, 197
 Kerens, Johann Heinrich 40, 41
 Kladrubský, Tomáš 180–183
 Klement XIV. 23, 37, 42
 Klink, Antonín (Anton) 122, 182, 183
 Knirsch, Prokop 207
 Kolowrat, František Antonín 153, 161,
 167, 173, 202
 Körner, Jan 184, 207, 209, 210, 222,
 224, 229, 233
 Körner, Karel 224, 229
 Kounic, Václav 20, 22–25
 Koydl, Josef 206, 225, 226
 Krieger, Erasmus Dionysius 70, 151,
 164
 Krum, Matouš 29
 Kudler, Simon 100, 177, 179
 Ladenbauer, Willibald 187, 213
 Leeb, Josef 182, 184, 213, 225, 231
 Leopold II. 73, 85, 86, 89, 91, 103, 124,
 127, 131, 153
 Lidmanský, Vojtěch 181, 183, 217
 Lindauer, Josef Ondřej 120, 184, 187,
 192, 231, 233, 236
 Linhart, František 217, 225
 Ludvík XVI. 86
 Mardetschläger, Franz 11–13, 35, 38,
 40, 51, 52, 71, 72, 82, 104, 116, 120,
 121, 124, 126, 127, 142, 153, 169,

- 180, 182, 199, 208, 209, 222, 230,
231–233
- Marchal, Jan 209
- Marie Antonie (Antoinette) 86
- Marie Terezie 16–26, 31, 32, 36, 37, 41,
44, 48, 84, 89, 127, 147
- Martini, Karl Anton von 23
- Martínková, Lenka 35, 75, 82, 84, 100,
158
- Metternich, Klement Václav Lothar 88,
171–175
- Michalowitz, Johann 59, 75, 77, 78,
156
- Migazzi, Christoph Anton 21, 25, 38,
41, 43
- Minnich, Ondřej (Andreas) 122
- Mokrý, Vojtěch 225
- Müller, Ignaz 21
- Muratori, Antonio Lodovico 20, 150
- Nagl, Josef Jan 110, 117, 118, 178
- Napoleon, Bonaparte 86–88, 90, 161,
171
- Němeček, Jakub 210
- Neumann, Jan Nepomuk 185, 225,
230, 233, 234
- Nitsch, Franz 217, 224
- Nováček, Jan 209, 210
- Novák, Josef 116, 117, 178, 180–182,
222, 224, 229
- Novotný, Miroslav 97, 98, 99, 104, 109,
213, 214, 230
- Opstraet, Johannes 21
- Palacký, František 173, 224
- Passionei, Domenico 20
- Peckert, Amadeus 214
- Peckert, Josef Karl 65
- Pingas, Josef 79, 100, 169, 177, 181
- Pius VI. 26, 50, 62, 67, 68, 81
- Pius VII. 174
- Pokorný, Jan 210
- Polc, Jaroslav Václav 13, 35, 51, 53, 67,
232, 234
- Příchovský (Przichowsky), Antonín Petr
38, 43, 44, 47, 50–55, 57, 58, 60,
62–64, 66, 67, 69–71, 73, 74, 81, 82,
83, 127, 150
- Pufendorf, Samuel von 25
- Qualtenberg, Kressel von 23
- Rauscher, Joseph Othmar von 174
- Rautenstrauch, František Štěpán 103,
115, 147, 150
- Reinalter, Helmut 18
- Richter, Ernst Franz 94, 169, 228
- Rodler, Anton 104
- Rosentál, Karel Godfried 70, 128
- Růžička, Arnošt Konstantin 9, 51, 100,
101, 109, 116, 117, 130, 145–159,
160, 161, 162, 164–168, 169, 176,
179, 180, 182, 184, 187, 193–200,
202, 205, 206, 207, 211, 212, 215,
216–220, 222, 223, 225, 228, 230,
232, 234, 235
- Růžička, Kašpar 145
- Růžičková, Barbora 145
- Řehoř XVI. 196
- Sachsenthal, Anton Goshko von 177
- Sedlička, Jiří 146
- Seidl, Wolfgang 98, 100, 177, 181, 213
- Severoli, Antonio Gabriele 163, 165,
167
- Schaaffgotsche (Schaffgotsch),
– Ernst Wilhelm 39, 40
– Johann Ernst Anton (nar. 1675) 39
– Johann Anton Ernst (brněnský
biskup) 40
– Jan Prokop (českobudějovický biskup)
9, 31–33, 36, 38–47, 48, 49–71,
74–79, 81–84, 91–93, 94, 95, 98, 99,
100–104, 107–112, 116, 122–145,
154–158, 165, 166, 171, 176, 178,
179, 180, 182, 188, 190, 192, 193,
200, 217, 231, 233, 235
– Maria Elisabeth 40
– Wenzel Ernst 39
- Schmalfus, Cosmas 146
- Schmitzer, Peter 206
- Schönauer, Ernst 225

Schönbeck, Michael 184, 206, 207,
209, 225, 229
Schopper, Bernard Cajetan 215
Schuster, Josef 207
Schwarzenberg, Jan 127
Simon, Johann Peter 23
Skalický, Karel 233, 234
Sláma, František 209, 210, 224
Soldát, Alois 150
Spannagel, Gottfried von 20
Stach, Václav 115, 226
Stock, Ambros Simon 21, 23
Strandl, Vincenc 198
Svoboda, Rudolf 35, 104
Swieten, Gerhard van 20, 21, 23

Šavel, Jan 217, 225
Šembera, Václav 118, 222, 225
Štvrtník, Adolf 11

Teutschmann, Isidor 125
Thun, Josef Maria 21
Tockstein, Matyáš 207
Tonner, František 209
Trajer, Johann 11, 40, 51, 52, 104

Trautson, Johann Joseph 21
Trinks, Rupert 118, 198, 207, 211, 214,
225

Vacek, František 210
Valdštejn, Emanuel Arnošt 76, 150
Valjavec, Fritz 175
Veber, Tomáš 103, 104, 105, 106, 109,
115, 119, 223, 224, 225, 226, 229
Vernier, Ignaz 54, 59, 65, 75, 78, 79,
154
Vrána, Šimon Bernard 197, 210

Waldt, Ondřej František de 29
Walter, Ignatius 161, 166, 167
Watzovský, Josef 225
Weber, Petr 206, 225
Wilhelm, Franz 177
Winter, Eduard 174

Zambauer, Karel 203, 206, 207
Zelenka, Aleš 35, 55, 233
Zippe, Augustin 150, 151
Zschokke, Herrmann 104
Zuber, Rudolf 47

SUMMARY

Early Life of the Diocese of České Budějovice

The book is devoted to the first sixty years of existence of the diocese of České Budějovice, i.e., the years 1785–1845, which cover the episcopates of the first and second Bishop of České Budějovice Jan Prokop Schaaffgotsche and Arnošt Konstantin Růžička.

The book first describes the period before the diocese's foundation (Chapter 1), specifically the church-political events at the time of the reign of Empress Maria Theresa (1740–1780) and the church policy of the state during the reign of her son Joseph II (1780–1790). Joseph II decided to establish a new diocese in South Bohemia because of the difficulties connected with administering the over-extensive archdiocese of Prague.

The following chapter (Chapter 2) discusses the situation of the church in South Bohemia at the time of the Theresian and Josephinian reforms.

A further topic the book deals with (Chapter 3) is the very process of establishing the diocese of České Budějovice. In the narrowest context it was a process accelerated by the will of the absolutist ruler in 1783–1789, in broader context it was part of the extensive church-administrative reforms of the Josephinian period. Jan Prokop Schaaffgotsche, the Bishop of České Budějovice nominated by the Emperor and later confirmed by Rome, is introduced, who prepared the ground for the creation of the new diocese in close cooperation with state and church administration and then began to govern it as Bishop.

The following part of the book (Chapter 4) is devoted to the diocese under its first Bishop in 1785–1813. Attention first focuses on the first years of the existence of the episcopacy at the time of the reign of Joseph II, then it turns to the changes in the church policy of Joseph's successors on the imperial throne and their effects on the young diocese

are mentioned. The life in the diocese after 1790 is also portrayed, with emphasis on introducing some of the more important of Schaaffgotsche's undertakings, such as the foundation of the diocesan seminary for priests and of the philosophical lyceum.

One of Schaaffgotsche's closest assistants was Arnošt Konstantin Růžička, active in the diocese since 1794 as canon. In 1797 Schaaffgotsche appointed him his Vicar General, whereby he became his closest assistant in the administration of the diocese. When Schaaffgotsche had died Růžička was entrusted with the diocese's administration and in 1815 was appointed Bishop of České Budějovice (Chapter 5). The last part of the book (Chapter 6) is devoted to the diocese at the time of Růžička's episcopate, i.e., in 1815–1845. While at the time of Schaaffgotsche's episcopate the diocese was affected primarily by the reform efforts of the Habsburg rulers and later by the revolutionary events in France and the Napoleonic wars, Růžička's episcopal activity belongs in the period after the Congress of Vienna, the time of so-called restoration, followed by the so-called "pre-March period", politically characterized by Metternichian absolutism, culturally by Romanticism and the Biedermeier style. In these exterior conditions the religious-social life of the diocese developed. Besides Růžička's personal engagement in the diocese's administration the chapter also describes the functioning of the diocesan offices, schooling, life of religious orders, and the diocesan seminary. It concludes at a time when great revolutionary events were about to begin; these, however, affected the diocese at the time of Růžička's successor Josef Ondřej Lindauer.

O AUTOROVI

Doc. ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Narodil se v Praze roku 1978. Magisterské studium absolvoval na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích v letech 1997–2002. Na zdejší Pedagogické fakultě vystudoval v letech 1998–2004 historii. Následně studoval církevní historii na Katholisch-Theologische Universität Linz. Postgraduální doktorské studium ukončil na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v roce 2008. V roce 2012 se habilitoval na Teologické fakultě Jihočeské univerzity, kde přednáší církevní dějiny od roku 2007.

Mezi jeho hlavní badatelská témata patří zejména církevní dějiny osmnáctého a devatenáctého století se zaměřením na problematiku osvícenství a josefinismu a dále dějiny působení církví a jiných náboženských společenství v jihočeském regionu.

Je autorem knih *Jan Prokop Schaaffgotsche. První biskup českobudějovický* (2009), *Dějiny farnosti sv. Jana Nepomuckého v Českých Budějovicích* (2010) a *Arnošt Konstantin Růžička. Josefinista na českobudějovickém biskupském stolci* (2011) a také několika desítek odborných studií.

RUDOLF SVOBODA

POČÁTKY
ČESKOBUDĚJOVICKÉ
DIECÉZE

Dobová fotografie použitá na obálce pochází ze sbírek
Státního okresního archivu České Budějovice

Typografie Vladimír Verner

Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2014 jako svou 1328. publikaci

Vydání první. AA 18,34. Stran 264

Jazykové úpravy Mgr. Alena Mackerlová

Odpovědný redaktor Filip Outrata

Vytiskla Tiskárna a vydavatelství 999, s. r. o.

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,

Praha 3, Víta Nejedlého 15

e-mail: info@ivysehrad.cz

www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-596-6